

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНИ**

Кафедра практики англійської мови

На правах рукопису

БОДУНОВА ОЛЕСЯ МИКОЛАЇВНА

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ
ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ СУЧАСНОЇ
АМЕРИКАНСЬКОЇ/БРИТАНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ
КРИМІНАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ (ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ)**

Спеціальність: 035 Філологія (Мова і література (англійська). Переклад)

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ОДАРЧУК НАТАЛІЯ АНДРІЇВНА

кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНА ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри практики англійської мови від __.__. 2023 року

Завідувач кафедри

проф. _____

ЛУЦЬК 2023

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена теоретичному та зіставному аналізу термінів у сфері кримінального права в американській/британській та українській правових системах. У роботі розглянуто поняття терміну, особливості вивчення та роль кримінальної термінології, визначено структурно-семантичні характеристики термінології в судовому контексті, а також проаналізовано юридичний дискурс та функції кримінальної термінології у сучасному судочинстві.

Проведено зіставний аналіз термінологічного апарату кримінальної лінгвістики в американській/британській та українській системах правосуддя, висвітлено огляд сучасної американської/британської кримінальної термінології.

Детально розглянуто вплив іноземних елементів на українську судову термінологію. Цей аспект є ключовим для зрозуміння динаміки та трансформації термінів у контексті глобалізації та міжнародного спілкування в юридичній сфері.

Дослідження особливостей кримінальної термінології в Україні включає аналіз структурно-семантичних особливостей українських термінів та їх функціонального використання у судовому контексті. Важливо визначити, як ці аспекти взаємодіють та впливають на розвиток кримінальної мови в Україні.

Висвітлено ключові напрями, які сприятимуть удосконаленню та відповідності термінології сучасним викликам юридичної системи країни. Це може включати ініціативи щодо створення спеціалізованих лінгвістичних комісій, розробки електронних ресурсів та інших інновацій, спрямованих на підвищення якості кримінальної комунікації в Україні.

Визначено спільні риси та відмінності в структурі та семантиці термінів, розглянуто особливості функціонального використання термінів у юридичних текстах обох систем.

Зазначені висновки відкривають нові перспективи для вивчення та розуміння кримінальної лінгвістики в контексті глобальної юридичної спільноти. Результати дослідження можуть бути використані як в освітніх, так і в професійних контекстах, сприяючи покращенню перекладу та вивченню іноземних мов у юридичній сфері та допомагаючи забезпечити точність та однозначність у комунікації між представниками різних правових систем.

Робота спрямована на визначення особливостей та вдосконалення кримінальної термінології в Україні, а також врахування іноземного досвіду для покращення правової практики та науки в країні.

Ключові слова: термін, юридичний дискурс, судова термінологія, кримінальна термінологія, структурно-семантичні характеристики.

SUMMARY

The master's thesis is dedicated to the theoretical and comparative analysis of terms in the field of criminal law in American/British and Ukrainian legal systems. The study explores the concept of a term, features of studying and the role of criminal terminology, defines the structural-semantic characteristics of terminology in the judicial context, and analyzes legal discourse and the functions of judicial terminology in modern legal proceedings.

A comparative analysis of the terminological apparatus of criminal linguistics in American/British and Ukrainian justice systems is conducted, providing an overview of contemporary American/British judicial terminology. The influence of foreign elements on Ukrainian judicial terminology is thoroughly examined, emphasizing its significance in understanding the dynamics and transformation of terms in the context of globalization and international legal communication.

The research into the peculiarities of criminal terminology in Ukraine includes an analysis of the structural-semantic features of Ukrainian terms and their functional use in the judicial context. It is crucial to determine how these aspects interact and impact the development of legal language in Ukraine.

Key directions that contribute to the improvement and alignment of terminology with modern challenges in the legal system are highlighted. This may involve initiatives such as creating specialized linguistic commissions, developing electronic resources, and other innovations aimed at enhancing the quality of criminal communication in Ukraine.

Commonalities and differences in the structure and semantics of terms are identified, and the functional use of terms in judicial texts of both systems is discussed. The conclusions open new perspectives for the study and understanding of legal linguistics in the context of the global legal community.

The research results can be utilized in educational and professional contexts, contributing to the improvement of translation and the study of foreign languages

in the legal field, ensuring accuracy and clarity in communication among representatives of different legal systems.

The thesis is aimed at identifying the peculiarities and improving judicial terminology in Ukraine, taking into account foreign experience to enhance legal practice and scholarship in the country.

Key words: term, legal discourse, judicial terminology, criminal terminology, structural-semantic characteristics.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Masterarbeit widmet sich der theoretischen und vergleichenden Analyse von Begriffen im Bereich des Strafrechts in den amerikanischen/britischen und ukrainischen Rechtssystemen. In der Arbeit werden die Begriffe des Begriffs, die Besonderheiten der Erforschung und die Rolle der kriminellen Terminologie behandelt. Es werden strukturell-semantische Merkmale der Terminologie im gerichtlichen Kontext definiert, sowie der juristische Diskurs und die Funktionen der gerichtlichen Terminologie in der modernen Rechtsprechung analysiert.

Es wird eine vergleichende Analyse des Terminologieapparats der kriminologischen Linguistik in den amerikanischen/britischen und ukrainischen Justizsystemen durchgeführt, ein Überblick über die moderne amerikanische/britische gerichtliche Terminologie gegeben.

Es wird ausführlich der Einfluss ausländischer Elemente auf die ukrainische gerichtliche Terminologie untersucht. Dieser Aspekt ist entscheidend für das Verständnis der Dynamik und Transformation von Begriffen im Kontext der Globalisierung und internationalen Kommunikation im juristischen Bereich.

Die Untersuchung der Besonderheiten der kriminellen Terminologie in der Ukraine umfasst die Analyse strukturell-semantischer Merkmale ukrainischer Begriffe und ihre funktionale Verwendung im gerichtlichen Kontext. Es ist wichtig zu bestimmen, wie diese Aspekte miteinander interagieren und die Entwicklung der gerichtlichen Sprache in der Ukraine beeinflussen.

Es werden Schlüsselrichtungen aufgezeigt, die zur Verbesserung und Anpassung der Terminologie an die aktuellen Herausforderungen des Rechtssystems des Landes beitragen. Dazu können Initiativen zur Schaffung spezialisierter linguistischer Kommissionen, Entwicklung elektronischer Ressourcen und anderer Innovationen gehören, die darauf abzielen, die Qualität der kriminellen Kommunikation in der Ukraine zu verbessern.

Es werden gemeinsame Merkmale und Unterschiede in der Struktur und

Semantik der Begriffe herausgestellt, die die funktionalen Besonderheiten der Verwendung von Begriffen in den rechtlichen Texten beider Systeme untersuchen.

Die getroffenen Feststellungen eröffnen neue Perspektiven für das Studium und das Verständnis der gerichtlichen Linguistik im Kontext der globalen juristischen Gemeinschaft. Die Ergebnisse der Untersuchung können in Bildungs- und beruflichen Kontexten genutzt werden, um die Übersetzung und das Studium fremder Sprachen im juristischen Bereich zu verbessern und die Genauigkeit und Eindeutigkeit in der Kommunikation zwischen Vertretern verschiedener Rechtssysteme zu gewährleisten.

Die Arbeit zielt darauf ab, die Besonderheiten und die Verbesserung der gerichtlichen Terminologie in der Ukraine zu bestimmen und ausländische Erfahrungen zur Verbesserung der Rechtspraxis und Wissenschaft im Land zu berücksichtigen.

Schlüsselwörter: Begriff, juristischer Diskurs, gerichtliche Terminologie, kriminelle Terminologie, strukturell-semantische Merkmale.

ЗМІСТ

Вступ	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	12
1.1 Поняття «термін»: особливості та підходи до вивчення. Визначення та роль кримінальної термінології	12
1.2 Специфіка структурно-семантичних характеристик термінології в судовому контексті.....	28
1.3 Юридичний дискурс та функції кримінальної термінології у сучасному судочинстві.....	35
Висновки до розділу 1.....	46
 РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ КРИМІНАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ/БРИТАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМАХ ПРАВОСУДДЯ.....	49
2.1 Огляд сучасної американської/британської кримінальної термінології.....	49
2.1.1 Спільні риси та відмінності в структурі та семантиці термінів...49	49
2.1.2 Особливості функціонального використання термінів у юридичних текстах.....	69
2.2 Особливості кримінальної термінології в Україні.....	74
2.2.1 Структурно-семантичні особливості українських термінів.....74	74
2.2.2 Функціональне використання термінів у судовому контексті України.....	80
2.3 Зіставний аналіз та порівняння термінологічних систем.....	81
Висновки до розділу 2.....	85
ВИСНОВКИ.....	87

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

У сучасному світі, де глобалізація та міжнародна взаємодія стають все більш інтенсивними, вивчення структурно-семантичних та функціональних особливостей термінологічного апарату кримінальної лінгвістики набуває особливої актуальності.

Зіставний аспект порівняння американської/британської та української кримінальної лінгвістики сприяє розумінню специфіки юридичної термінології, її еволюції та взаємодії з культурною та правовою спадщиною.

Сучасна кримінальна лінгвістика, що вивчає мовні аспекти правової системи, стає об'єктом зростаючого інтересу в контексті глобалізації та міжнародного співробітництва. Однією з ключових галузей цього напрямку є аналіз термінологічного апарату, який відображає внутрішню систему правового мовлення та віддзеркалює особливості культурно-правового середовища. Нині, в умовах взаємодії різних правових традицій, важливим стає порівняльний аналіз термінології кримінальної лінгвістики в американській/британській та українській правових системах.

Сучасні тенденції глобалізації відображаються в усіх сферах життя, включаючи право. Існує необхідність вдосконалення засобів комунікації та розуміння мовних особливостей інших правових систем. Обрана тема дослідження спрямована на вивчення та порівняльний аналіз термінологічного апарату сучасної американської/британської та української кримінальної лінгвістики в зіставному аспекті.

У зв'язку з цим, дослідження зосереджено на структурно-семантичних та функціональних особливостях термінологічного апарату. Це дозволить розкрити специфіку вживання та розуміння термінів, їхню роль у правовому взаємодії, а також визначити вплив культурних, історичних та соціальних факторів на формування кримінальної лексики.

Досягнення у різних галузях науки та інтенсивний розвиток міжнародних стосунків викликали потребу в утворенні терміносистем. В епоху стрімкого розвитку усіх галузей науки, техніки та суспільного життя, а також у контексті глобалізації та інформатизації постає нагальна потреба номінувати поняття, які стосуються спеціальних галузей. Максимально точно, влучне та стисле передання термінологічного поняття засобами мови є запорукою успішного фахового спілкування представників відповідної галузі.

Вивчення того, як утворюються та розвиваються термінологічні системи, спрямовані на предмети та концепції, на сучасний момент є однією з ключових проблем у галузі мовознавства. Особливий інтерес для лінгвістів-термінознавців представляють широкі терміносистеми, які включають взаємодію загальноповсякденної, загальнонаукової та вузькоспеціальної лексики (метамовні конструкти). Дослідження термінологічної лексики у діахронічному плані дозволяє визначити резерви мови, за допомогою яких відбувається розширення її можливостей у сфері номінації.

Увага великої кількості українських та іноземних лінгвістів тривалий час фокусується на термінологічній лексиці. Зокрема, українські вчені приділяють свої дослідження фаховій термінології: А. В. Крижанівська [26], Т. І. Панько [32], та Л. О. Симоненко [39], Т. Р. Кияк [19], В. І. Карабан [17], С. І. Вовчанська [8], О. В. Туркевич [47], Н. П. Книщенко [20], А.П. Загнітко [15], С. Рибачок [35] та інші вивчають теоретичні та практичні аспекти термінознавства. Особливості обробки термінологічної лексики у лексикографічних джерелах були предметом досліджень В. В. Жайворонка [14], С. І. Терещенка [44], Л. М. Томіленка [46] та інших.

Основною метою магістерської роботи є вивчення структурно-семантичних та функціональних особливостей термінологічного апарату сучасної американської/британської та української кримінальної лінгвістики, а також проведення зіставного аналізу для визначення спільних рис та відмінностей.

Завдання дослідження

1. Вивчення історичних аспектів формування та розвитку кримінальної термінології в обох системах права.
2. Аналіз структурних особливостей кримінальної термінології : лексичних, граматичних та синтаксичних.
3. Визначення семантичних відтінків та значень термінів у кримінальній лінгвістиці.
4. Дослідження функціональних аспектів використання термінології у судовому мовленні та документації.

Об'єктом дослідження є сучасна американська/британська та українська кримінальна терміносистема.

Предмет дослідження охоплює термінологічний апарат цих систем, його структуру, семантику та функціональне використання (структурні, семантичні й функціональні особливості кримінальної термінології)

Дослідження базується на комплексному використанні **методів** лінгвістичного аналізу, історичного методу, порівняльного аналізу та методів функціонального дослідження.

Теоретична та практична цінність роботи

Результати дослідження будуть сприяти розширенню наукового розуміння кримінальної лінгвістики в контексті міжнародної взаємодії, а також можуть бути використані для покращення перекладу та вивчення іноземних мов у юридичній сфері. Впровадження рекомендацій та висновків дослідження може сприяти удосконаленню комунікаційного процесу у сфері права та правознавства.

Апробація. Бодунова О.М. Вплив іноземних елементів на українську судову термінологію. Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25–26 січня 2023 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 39–41.

Бодунова О.М., Грицюк І.В. Особливості кримінальної термінології в

Україні. http://www.lsej.org.ua/12_2022/12_2022.pdf

Структура роботи. Робота складається з двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Поняття «термін»: особливості та підходи до вивчення.

Визначення та роль кримінальної термінології

Наукова галузь, що розглядає теоретичні та практичні аспекти лексики спеціального призначення, відома як термінологія. Теоретичний аспект цієї науки досліджує специфічні особливості формування та використання термінів. В прикладному термінознавстві відбувається розробка положень і порад для модифікації спеціальної лексики, а також її опис, аналіз та переклад. Термінологію можна розділити на загальну та приватну. Загальна термінологія розглядає спеціальну лексику в цілому, описуючи її риси, явища та процеси. У свою чергу, приватний аспект термінології досліджує лексику спеціального призначення та поняття окремих галузей знань конкретних мов.

Термінологія – це, з одного боку, сукупність термінів у певній галузі науки, техніки, мистецтва або всі терміни певної мови, а з іншого боку, це галузь лексикології, яка займається вивченням термінів. На сьогодні існує наукова дисципліна, яка вивчає мовні одиниці термінології і називається термінознавством [6, с. 1241].

Згідно з М. С. Зарицьким, термін, як засіб вираження понять, має відповідати кільком вимогам: перш за все, він повинен бути логічно пов'язаним із сферою конкретного поняття, також він має бути частиною закритої системи, бути однозначним та не містити емоційно-експресивних компонентів [16, с. 43].

Вчена Н. Пілецька визначає термін як спеціальне слово чи словосполучення, яке відображає і формує професійні поняття і

використовується у процесі освоєння наукових професійно-технічних об'єктів та їх взаємозв'язків [34, с. 180].

О. Лисенко визначає термін як слово чи поєднання слів, призначене для вираження конкретного поняття в спеціальній сфері знань. Він підкреслює динамічний характер терміна як функціонального та текстового явища, яке реалізується у дискурсі і представляє собою «вербалізований концепт, що спрямовує термінологічні дослідження в когнітивному напрямку» [29, с. 64].

Термін повинен відзначатися системністю, містити класифікаційну дефініцію, бути стислим, точно виражати поняття, бути однозначним, конвенційним і високо інформативним. Таким чином, всі вчені підкреслюють важливість специфічності термінів, їхньої однозначності та зв'язку з поняттями в певній галузі знань. Поняття, якісно визначені, завжди пов'язані зі своїм мовним вираженням і не можуть існувати без цього вираження. Таким чином, можна говорити про подвійний характер терміна: з одного боку, він служить для іменування концепції, а з іншого – встановлює зв'язок між цією концепцією і мовним вираженням.

М. Бондарчук визначає термін як сутність, що має три компоненти: предметне знання, логічне осмислення та мовне вираження. Він підкреслює принципову відмінність терміна від загальної лексики [5, с. 17].

Загалом, різні погляди на природу терміна включають такі його риси: однозначність, точність у визначенні семантичних меж, стилістична нейтральність, чітке тлумачення, зв'язок із поняттями у конкретній галузі знань, системність, відсутність залежності від контексту та відсутність синонімів всередині певної терміносистеми. Остання характеристика може викликати сумнів через швидкий розвиток лексичного складу мови, що може призводити до неминучої синонімії. Деякі дослідники розглядають синонімію як властивість терміносистеми на етапі її формування.

Проте наукові дослідження свідчать, що синонімія є характерною для різних термінологічних систем на всіх етапах їх розвитку. У Великому тлумачному словнику української мови надається такий визначення терміна:

«Термін (від лат. *terminus* – межа) – слово чи поєднання слів, що вказує на поняття у спеціалізованій сфері спілкування в науці, виробництві, техніці, мистецтві, в конкретній галузі знань чи людської діяльності» [7, с. 767].

Визначення терміну, як наводить В. Карабан [17], вказує на те, що це мовний знак, що представляє поняття в спеціальній, професійній галузі науки або техніки. Відзначається, що науково-технічні терміни є значущою частиною науково-технічних текстів. І. Квитко, опираючись на різні визначення, пропонує своє розуміння терміну як «слова або словесного комплексу, які відображають поняття в певній організованій галузі пізнання (науки, техніки), вступаючи в системні відносини з іншими словами та словесними комплексами. Такі відносини утворюють замкнену систему, яка в кожному конкретному випадку та в певний час характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю» [18].

М. Михайленко в своїй науковій роботі виділяє деякі характеристики терміносистем, а саме:

- присутність гніздових конструкцій;
- використання синонімів;
- самостійність термінів у системі;
- цілісність та повнота терміносистеми [31, с. 60].

Незважаючи на різноманіття та різні галузі наукового знання, що існують в сучасності, і властиві їм поняття, існує ряд загальних характеристик, які визначають сутність термінів як мовних одиниць. Серед основних властивостей термінів (або вимог до них) можна виокремити наступні:

1. Системність: Термін входить у певну терміносистему, в межах якої має своє термінологічне значення; за її межами його значення може бути іншим.

2. Наявність дефініції: Кожен науковий термін має чітко визначену дефініцію, яка точно обмежує його значення.

3. Точність: Термін повинен максимально повно відображати сутність поняття, яке він позначає, для уникнення непорозумінь.

4. Стислість: Хоча короткі терміни є зручними, не завжди вдається створити короткий та точний термін.

5. Однозначність: Більшість термінів мають одне значення всередині своєї терміносистеми, хоча полісемія може виникати на рівні кількох субмов.

6. Незалежність від контексту.

7. Відсутність синонімів: Термінологія не повинна містити словникових аналогів, що може ускладнити взаєморозуміння.

8. Відповідність нормам і правилам мови.

9. Експресивна нейтральність: Більшість термінів не несуть емоційного забарвлення, хоча деякі можуть мати інтенсивні семантичні компоненти.

10. Мелодійність: Термін повинен бути приємним на слух, тобто передбачається використання звучних слів, і не рекомендується використання термінів, які походять з діалектизмів, жаргонізмів чи варваризмів.

Аналізуючи термінологію, яку фахівці використовують у наукових текстах, усному професійному мовленні, словниках і т.д., можна встановити, що деякі терміни використовуються тільки в межах конкретної галузі, тоді як інші можуть мати застосування в різних галузях. Це свідчить про різний ступінь спеціалізації їхніх значень.

В залежності від ступеня спеціалізації значень терміни можна розділити на три основні групи:

1. Терміни загальнонаукового характеру використовуються в майже всіх галузях термінології, таких як система, тенденція, закон, концепція, теорія і т.д. Зазначено, що в межах конкретної терміносистеми такі терміни можуть отримувати конкретніший визначення, наприклад: валютна система, осушувальна система.

2. Міжгалузеві терміни використовуються в різних споріднених або віддалених галузях. Прикладами є терміни, які спільні для економічної науки

та інших соціальних, природничих наук, наприклад: амортизація, екологічні витрати, приватна власність.

3. Вузькогалузеві терміни характерні лише для конкретної галузі. Крім термінів, фахівці також використовують професіоналізми та номенклатурні назви. Професіоналізми – це слова або вислови, властиві мові певної професійної групи, що визначають спеціальні поняття, знаряддя або продукти праці, виробничі процеси тощо. Вони можуть мати місцевий характер і емоційність, що викликана особливостями професійного середовища. Різниця між термінами і професіоналізмами полягає в тому, що терміни – це офіційні наукові назви понять, тоді як професіоналізми є неофіційними заміниками термінів у розмовній мові або там, де галузь має менше розвинену термінологію.

Термін аналізується у контексті його взаємозв'язку з термінологічною системою та його ролі в термінології, оскільки термін існує лише в рамках цієї системи. Таким чином, термінологія представляє собою сукупність спеціалізованих лексичних одиниць, що точно відображають сферу певної діяльності, відповідають системі її понять і задовольняють комунікативні потреби в цій галузі [24, с. 33].

Термінологія визначається як набір термінів, використовуваних у конкретній галузі науки або професійній сфері для найменування власних професійних концепцій [25, с. 10]. З іншого боку, терміносистема розглядається як систематично структурований набір термінів однакового типу [3, с. 11]. Важливо відзначити, що в цих визначеннях відзначається, принаймні, одна розбіжність, а саме підкреслення характеристики системності терміносистеми.

Проте, слід зауважити, що термінологію не можна визнати несистемною, оскільки її складові виступають як засоби позначення концепцій у певній галузі наукових чи професійних знань або діяльності. Ці компоненти мають системний характер, відокремлюються від інших та стають автономними за певними критеріями. На сьогодні існує принаймні

два підходи до тлумачення термінів «термінологія» та «терміносистема» у галузі термінології. Ці визначення розрізняються за критеріями свідомість – спонтанність, порядок – невпорядкованість, системність – безсистемність згідно з першим [2, с. 95].

У цьому контексті М. Кочерган відзначає, що під час створення концептуальних систем важливою є роль фактору свідомості, тоді як терміносистеми формуються без спеціального планування [25, с. 32]. Аналізуючи відмінності між обговорюваними термінами, термінолог також зауважує, що «термінологія виникає паралельно з розвитком відповідної галузі знань та поетапно формується системою її термінів, не є закритою системою; терміносистема визнається лише тоді, коли концептуальна система відповідної предметної галузі вже сформована, і її термінологія пройшла етапи організації, стандартизації та лексикографічної обробки» [30, с. 33].

Внаслідок процесів організації, стандартизації та систематизації термінології вирішуються її недоліки, і виникає концептуальна система – це упорядкована сукупність понять із чітко визначеними зв'язками між ними, яка відтворює взаємозв'язки між поняттями. Терміносистема представляє собою відділ «наукового світогляду», який відзначається організованістю, відносною повнотою і точністю у визначенні наукових, технічних і професійних термінів певної предметної області.

Оскільки концептуальна система свідомо створюється за допомогою мовних одиниць у процесі формування визначень для конкретної галузі теорії, знань чи діяльності, змістовна структура концептуальної системи залежить від структури цієї галузі знань чи діяльності, а також від теорії, яка проводить цей опис. Терміни «терміносистема», вживані Т. Панько, І. Кочан та Г. Мацюк, означають упорядковану множину понять, яка відповідає системі понять конкретної сфери людської діяльності, і між ними існує обов'язковий і нерозривний зв'язок [32, с. 62]. Між концептуальною системою як логічною категорією та концептуальною системою як мовною

одиницею існує взаємозв'язок адекватності, де концептуальна система може бути як багатшою, так і біднішою за кількістю та типом включених одиниць, ніж концептуальна система, що її описує.

Ф. Циткіна розглядає терміносистему як комплекс термінів, що базується на класифікації концептуальної системи певної вже сформованої галузі знань [49, с. 24]. Таким чином, у відмінну від термінології, терміносистема представляє собою складну та стабільну систему, де складовими є лексичні одиниці (слова і словосполучення) певної мови спеціального призначення. Структура цих одиниць відповідає структурі системи понять спеціалізованого знання чи сфери діяльності, а їх функція полягає в обслуговуванні відповідної знакової (мовної) моделі.

Іншими словами, Л. О. Симоненко у своїх дослідженнях української термінології вказує, що «загальні найменування різних галузей науки, техніки та мистецтва, які використовуються в сфері професійного спілкування та втілюють результати теоретично-пізнавальної діяльності людини, утворюють термінологію» [39, с. 3].

В останні роки термін активно досліджується, що пов'язано з інтенсивним розвитком науки та техніки. У цьому контексті термін виступає важливим чинником, що визначає рух та напрями розвитку, служить джерелом інформації та є основним структурним компонентом наукових текстів. Крім того, термін виконує різноманітні функції, такі як інформативна, пізнавальна, комунікативна та функція накопичення професійних знань [38, с. 248].

Термін (або термінологічна одиниця) є основним структурним елементом кожної сфери науки. Визначальними для кожної галузі науки є чіткий понятійний апарат та відповідна система термінів. Розуміння наукового тексту визначається якістю усвідомлення спеціальних термінів, і термінологічна лексика відіграє особливу роль серед засобів когезійного зв'язку фахових текстів, що представляють результати лінгвокогнітивної обробки інформації, здобутої під час процесу пізнання [36, с. 107].

І. С. Квитко, опираючись на різні визначення, пропонує цікавий «загальний» опис: «Термін – це слово чи словесний комплекс, що відображає поняття певної організованої галузі знань (науки, техніки) та вступає у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами. Разом з ними утворює замкнену систему, яка в кожному окремому випадку та в певний час характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю» [18]. Однак, поняття «словесний комплекс» є більш притаманним фразеології, а у термінознавстві частіше оперують поняттям «словосполучення». Стійкий словесний комплекс – це мовна одиниця, яка виникла в результаті фразеологізації, якій властива відтворюваність в мові та мовленні в якості готової одиниці складнішої організації, ніж слово.

Ми поділяємо думку, що терміном є лексична одиниця, яка точно та влучно позначає поняття певної галузі, і вона може бути відома не лише вузькопрофільним спеціалістам певної галузі, а й представникам інших галузей, а також звичайним користувачам мови. Отже, не існує одностайної думки стосовно визначення терміна. Це пояснюється розвитком термінологічної науки у часі (певні визначення доповнювалися, інші – змінювалися чи скорочувалися), а також поглядом, з якого термін розглядав той чи інший науковець. Певні суперечності становить частиномовна належність термінів, оскільки певні науковці наполягають на номінативній природі терміна. Існує дві концепції трактування поняття «термін»: структурно-субстанційна та функціональна. Зважаючи на специфіку нашого дослідження, ми підтримуємо функціональний підхід, згідно з яким терміном може бути й загальноживане слово в особливій функції.

У минулі роки в дослідженнях визначених лінгвістів були освітлені основні напрямки сучасних досліджень у термінології. Серед найбільш поширених підходів до вивчення термінології можна виділити еволюційний підхід, який аналізує етапи формування конкретної терміносистеми, вузькоспеціальний підхід, що охоплює вивчення термінології в конкретних

галузях, таких як медицина, банківська справа, юриспруденція, та структурно-функціональний підхід, який досліджує структурні особливості терміносистеми та її функціонування у різних видах текстів [33].

Терміни визначаються як спеціальні одиниці з чітко визначеним значенням; на противагу словам загальнонародної мови, для яких є властива багатозначність, терміни в основному однозначні.

Ми згодні, що важливим аспектом для розуміння специфіки поняття «термін» є його визначення, враховуючи властивості загальноповсякденної лексики. Проблема відокремлення фахової лексики від загальноповсякденної виникає через їх тісне взаємодію. Процес трансформації термінів у загальноповсякденні слова та використання звичайної лексики для формування термінології триває постійно. Одночасно галузева лексика стає основним джерелом збагачення словникового складу літературної мови. Це підтверджує, що межа між термінологічною та загальноповсякденною лексикою є нестабільною та має функціональний характер, що призводить до об'єктивних труднощів у їх розмежуванні [45, с. 16]. Основну різницю між терміном і «звичайним» словом Е. Ф. Скороходько розглядає не як відсутність або наявність певних рис у кожному з них, але в сукупній характеристиці, відображеній у кількісному співвідношенні ступеня виявленості кожної із цих рис. Основні відмінності терміна від слова загального вжитку включають: а) специфічне використання терміна; б) точність відображення значення; в) наявність дефініції; г) стилістична нейтральність; д) номінативний характер найменування; е) введення терміна в терміносистему [40, с. 68].

В. В. Жайворонок висловлює думку, що терміни є непостійними, оскільки «більшість цих найменувань швидко стає загальноповсякденим в різних стилях мовлення, включаючи розмовний. Внаслідок цього стилістика багатьох з них розмивається, і вони стають поліфункціональними, іноді навіть мають експресивне забарвлення.» [14, с. 210].

Л. І. Фурсова зазначає, що Терміни відрізняються від слів загальної

мови тим, що вони служать для вираження та формування професійних понять. Зміст термінів, відображений у їхніх визначеннях, чітко визначений у системі понять конкретної сфери. Поняття терміна може існувати лише у випадку, якщо він парадигматично вписується в систему термінів і використовується в спеціальному професійному контексті. Тільки в таких умовах термін може мати властивості однозначності та точності [48, с. 167].

Лінгвіст зазначає, що опозиція «термін/загальноживана лексика» ґрунтуючись на припущенні про існування двох груп слів – «спеціальна (термінологічна) лексика» та «загальноживана (не термінологічна) лексика», ця концепція стикається із нечіткістю у визначенні ознак цих груп і характеристик їхніх складових елементів. Відсутність окреслених меж та критеріїв виділення спеціальної та загальноживаної лексики в межах лексики певної мови не дозволяє однозначно ідентифікувати терміни.

У нашій роботі ми погоджуємося також з О. В. Туркевич, яка зазначає, «головними характеристиками, які відрізняють терміни від загальноживаних слів, є їх включення до конкретної термінологічної області (що гарантує однозначність) та визначення конкретного наукового поняття (що забезпечує точність). Ці теоретичні принципи є фундаментальними у термінологічних дослідженнях різних наукових галузей згідно із структурним підходом, але вони більше представляють собою тенденцію, а не необхідну властивість кожного терміна» [47, с. 80]. Таким чином, необхідність розмежування загальноживаної та термінологічної лексики зумовлена тим, що ці дві категорії є одночасно і взаємовиключними, і взаємопов'язаними: загальноживані слова можуть переходити в категорію «термін» та навпаки. Зарахування певної лексичної одиниці до категорії терміна чи загальноживаної лексеми дуже часто є проблематичним. Розмежування термінології та слів загального вжитку і всі вищезгадані визначення та припущення базуються на твердженні, що обидві лексичні системи функціонують за власними правилами і мають сукупність ознак, що уможлиблює розглядати їх у межах термінологічного складу мови чи

загальноновживаної лексики.

Сучасна термінологія визначає характеристики терміна, які взято разом відрізняють його від загальноновживаних слів. Серед цих ознак варто відзначити системність, точність, тенденцію до однозначності, відносну незалежність від контексту, наявність дефініції, функціональну стабільність, конвенціональність, офіційність, стандартизованість, лаконічність, сувору нормативність, стилістичну нейтральність, відсутність експресивності та коректність [1, с. 84–89]. Термінологія відрізняється за такими важливими ознаками: 1) вторинним використанням лексичних одиниць, що розвивається на основі їх первісного загального використання; 2) створенням спеціальних штучних позначень; 3) обмеженістю сфери використання; 4) неможливістю прямого перекладу на інші мови; 5) неможливістю довільної заміни окремих елементів без узгодження з традицією галузі; 6) специфічним ставленням до лінгвістичних явищ, таких як полісемія і антонімія; 7) високим денотативним зв'язком. Згідно з Й. Тріром, однією з ключових характеристик терміна є його віднесення до так званого «лінгвістичного поля», яке представляє собою специфічну область існування терміна, де він має всі характеристики, що йому властиві [33, с. 36].

М. Я. Саламаха, узагальнюючи ключові аспекти термінів та спираючись на наявні наукові дослідження, виділяє такі основні ознаки термінів: 1) однозначність або тенденція до неї (термін має мати лише одне значення, що відображає лише одне наукове або технічне поняття); 2) точність (термін повинен максимально повно і точно передавати суть поняття, яке він позначає); 3) значення терміна співпадає з обсягом пізнаного поняття (злиття значення слова й означуваного словом поняття); 4) стилістична нейтральність (відсутність емоційно-експресивного забарвлення); 5) Включення в систему (кожен термін входить до певної терміносистеми, виражаючи своє термінологічне значення); 6) Чітка дефініція (кожен термін має точно визначену дефініцію, що чітко обмежує його значення); 7) Відсутність синонімів чи омонімів в межах однієї

терміносистеми (ці явища ускладнюють наукове спілкування); 8) Стислість, лаконічність, милозвучність (ця ознака бажана, але не завжди досяжна, оскільки не завжди вдається створити короткий термін, який би разом з тим залишався точним); 9) Граматична правильність (правильне використання мовних засобів, що забезпечує точність терміна); 10) Мотивованість (термін вважається умотивованим, якщо користувач може вивести, щонайменше частково, його значення з аналізу компонентів); 11) деривативність (можливість утворювати на його основі інші терміни) [38, с. 49-51]. Проте, ми не цілком погоджуємося з певними із вищезазначених ознак, оскільки специфіка функціонування прикордонної термінології передбачає наявність синонімів, які виражають одне і те ж саме поняття, доповнюючи його чи надаючи певних відтінків значення. Наявність двох видів синонімів (абсолютних та відносних) є допустимим явищем у англійській прикордонній термінології в межах певних лексико-семантичних груп. Також милозвучність не завжди є притаманною прикордонній термінології, як і іншим терміносистемам, бо при наявності двох опцій: милозвучне фонетичне звучання і влучність терміна, перевагу надають останньому. Поміж вказаних властивостей, кожен термін відрізняється за походженням, семантикою, системними зв'язками та граматичною структурою та способом термінотворення, які будуть розглянуті у нашій роботі пізніше.

Отже, підсумовуючи підхід українських та зарубіжних лінгвістів до визначення ознак терміна, слід зауважити, що до основних ознак терміна належать однозначність, точність, системність, стислість, лаконічність, милозвучність, мотивованість, деривативність, стилістична нейтральність, чітка дефініція, відсутність синонімів та омонімів, приналежність до так званого “лінгвістичного поля” та обмеженість використання.

Вивчення теоретичних концепцій у галузі термінознавства підкреслило різноманітні та часто протилежні погляди на визначення терміна, вимоги, які до нього пред'являються, та взаємовідносини між загальноновживаним словом, терміном і поняттям, які обговорюються у мовознавчій літературі. Сучасна

наукова та технічна мова встановлює для термінів кілька критеріїв: 1. Термін повинен відповідати правилам і нормам конкретної мови. 2. Термін повинен мати систематичну структуру. 3. Термін повинен мати дефінітивні характеристики, тобто бути об'єктивно визначеним конкретним визначенням, що визначає відповідне поняття. 4. Термін повинен бути відносно незалежним від контексту. 5. Термін повинен мати високу точність, хоча у підтермінах можуть виникати численні «хибно орієнтовні» вирази.

2. Термін має бути лаконічним, хоча ця вимога іноді суперечить необхідності точності, що включає повноту визначення терміна.

3. Термін повинен бути коротким, хоча ця вимога часто вирізняється з необхідністю точності, а саме повності терміна.

4. Термін повинен бути однозначним, причому важливо домагатися такої однозначності в межах конкретної терміносфери, оскільки на рівні декількох субмов полісемія термінів може бути досить поширеною явищем.

5. У термінології слід уникати синонімічності, оскільки це може ускладнювати взаєморозуміння.

6. Терміни мають бути експресивно нейтральними, і хоча іноді можна говорити про інтенсивність окремих семантичних компонентів, важливо підкреслити, що вони повинні залишатися нейтральними з експресивного погляду.

7. Термін повинен мати приємний звуковий ефект (евфонію), і тому не рекомендується створювати терміни на основі діалектизмів, жаргонізмів чи варваризмів [10, с. 12].

Науковець Е. Ф. Скороходько визначає певні вимоги до термінів, які включають:

1. Абсолютна однозначність термінів, щоб вони виражали лише одне поняття у будь-якому контексті.

2. Формальна структура термінів повинна відображати зв'язки між поняттями, сприяючи знаходженню інформації про класи предметів, названих іншими способами.

3. Можливість формальних перетворень термінів для створення нових термінів, які відображатимуть новоутворені поняття.

4. Зручність автоматичного перекладу термінів між природними мовами та мовами інформаційних технологій і навпаки.

5. Короткість термінів, що сприяє їхній лаконічності та зручності в використанні [49, с. 67].

Погоджуючись з думкою К. О. Телешун, зазначимо, що для забезпечення функціональності та структурованості терміносистем термін має відповідати низці вимог, зокрема, бути системним, однозначним (принаймні у межах однієї терміносистеми), незалежним від контексту, точним, логічним, якомога коротшим, умотивованим, експресивно та стилістично нейтральним, милозвучним, узгодженим з мовними нормами; небажаною вважається синонімія [43, с. 546].

Як бачимо з вищезгаданих суджень, поняття «ознака терміну» та «вимога до терміну» часто є тотожними. Це свідчить про те, що факт наявності у лексеми певних ознак (наприклад, точність) може бути одночасно і вимогою до нього, оскільки лише за умови відповідності певним ознакам лексична одиниця може входити до складу відповідної терміносистеми. Отже, термін як одиниця лексичної системи, повинен відповідати правилам і нормам певної мови, бути систематичним, незалежним від контексту, точним, коротким, однозначним, експресивно нейтральним, володіти дефінітивністю та відповідати принципам евфонії, за можливості – не містити синонімів у межах одного лексичного поля.

Вимоги, які ставить перед термінами сучасна наука та техніка, за висновками Д'якова А. С. та Кияка Т. Р., охоплюють декілька аспектів: 1) дотримання правил та норм конкретної мови; 2) системність; 3) притаманність дефінітивності; 4) незалежність від контексту; 5) точність; 6) короткість; 7) однозначність; 8) відсутність синонімії; 9) відсутність експресивності; 10) милозвучність [9, с. 12-13].

Всі ці підходи свідчать про відсутність чітких та однозначних

принципів у визначенні терміна. Одночасно існують два терміни, які використовуються для опису загальних та специфічних аспектів термінів – «термінологія» та «терміносистема». Термінологія може вказувати на сукупність термінів у конкретній галузі науки, техніки, мистецтва чи усіх термінів певної мови. Також це визначення може охоплювати розділ лексикології, який займається вивченням термінів. На сьогодні існує наукова дисципліна, яка вивчає термінологічні мовні одиниці, і ця дисципліна називається термінознавством.

Тенденція до чіткого відокремлення термінів від інших мовних одиниць та створення окремих замкнених систем, де функціонують терміни, проявляється при порівнянні термінів «термінологія» та «терміносистема». Під терміносистемою розуміється сукупність термінів, яка підлягає науковому аналізу, упорядкуванню шляхом уніфікації та стандартизації. Автори Д'яков А. С. та Кияк Т. Р. конкретизують поняття терміносистеми, вказуючи, що термін є не від'ємною частиною системи, яку можна розглядати як сукупність елементів, між якими існує обов'язковий зв'язок [10].

Терміносистема ґрунтується на створеній та відтвореній у символній формі системі концепцій або логічній схемі. У цій схемі ключове поняття є центром, від якого виходять інші концепції, що охоплюють види, ознаки, функції, процеси та суміжні об'єкти, між якими існують різноманітні логічні взаємозв'язки. Важливо підкреслити, що сама логічна схема не становить терміносистему. Для повноцінної терміносистеми необхідно додати визначення для концепцій, вибрати відповідні терміни та систематизувати їх так, щоб кожен термін відображав окрему концепцію. Важливо відзначити, що питання визначення терміна, термінології та терміносистеми не тільки обговорюється, але й відтінює динаміку розвитку мови..

Кримінальна термінологія представляє собою систему спеціальних термінів та виразів, використовуваних у судових процесах та юридичних текстах для точного вираження правових концепцій та процедур. Ця

термінологія створюється та використовується для того, щоб забезпечити однозначність та точність в юридичному використанні мови у судових установах.

Кримінальна термінологія складається з спеціалізованих слів та фраз, які використовуються в контексті судових справ, правопорушень, рішень та інших юридичних питань. Ці терміни мають чіткі та конкретні визначення, щоб уникнути непорозумінь та забезпечити юридичну відповідність. Вони включають у себе терміни, що описують процеси судового слідства, права та обов'язки сторін, а також кримінальні та цивільні поняття.

Роль Кримінальної термінології

1. *Однозначність та Точність*: Кримінальна термінологія дозволяє уникнути двозначності та неоднозначності в інтерпретації правових норм. Вона створює мовний фреймворк, який дозволяє всім сторонам в судовому процесі розуміти та використовувати однакові терміни.
2. *Прецизія та Конкретність*: Кримінальна термінологія дозволяє точно та конкретно виражати правові концепції, уникати невизначеності та уточнювати правові зобов'язання.
3. *Вирішення Суперечок*: У судових справах важливо, щоб всі сторони та учасники процесу розуміли одне одного. Кримінальна термінологія сприяє уникненню суперечок щодо значення термінів та їх правового застосування.
4. *Стандартизація*: Використання однакових термінів в усіх судових процедурах допомагає стандартизувати мовлення у юридичній галузі, забезпечуючи єдність та надійність правової системи.
5. *Забезпечення Справедливості*: Кримінальна термінологія виступає як ключовий інструмент для забезпечення справедливого судового процесу. Вона допомагає всім сторонам розуміти свої права та обов'язки, що є важливим аспектом справедливості та рівності перед законом.

Кримінальна термінологія відіграє критичну роль у правовій системі.

Вона забезпечує розуміння та виконання правових норм, сприяє стабільності та прозорості у судових рішеннях, а також гарантує справедливість та однаковість перед законом для всіх учасників судових процесів.

У високотехнологічному сучасному світі, де судові справи можуть мати міжнародний аспект, важливість єдиної та зрозумілої кримінальної термінології стає надзвичайно актуальною. Забезпечення зрозумілості та однакового розуміння юридичних термінів є основою для ефективного функціонування правових систем та гарантує високий стандарт правосуддя.

1.2. Специфіка структурно-семантичних характеристик термінології в судовому контексті

В сучасному суспільстві, де правові норми та судові рішення визначають важливі аспекти нашого життя, вивчення кримінальної термінології стає надзвичайно актуальним завданням. Важливість точності та однозначності виразу в судовому контексті визнається як ключова для забезпечення справедливості та ефективності правової системи.

Кримінальна термінологія має складну та виважену структуру, яка відображає різні аспекти судового процесу. Зазвичай, терміни в цьому контексті можна розділити на кілька категорій:

Процедурні терміни: Включають терміни, пов'язані із судовими процедурами та порядком розгляду справи. Наприклад, *«апеляція»*, *«клопотання»*, *«рішення суду»*

Правові терміни: Охоплюють терміни, що характеризують правові поняття та норми. Наприклад, *«презумпція невинності»*, *«цивільна відповідальність»*, *«законність»*.

Терміни, пов'язані з учасниками судового процесу: Включають

терміни, що характеризують ролі та статуси учасників, такі як *«позивач,» «відповідач,» «адвокат.»*

Семантика термінів у судовому контексті має важливий вплив на розуміння та використання їх у правовій практиці. Оскільки точність є ключовою, багатозначність та неоднозначність виключаються. Терміни в судовій термінології мають чіткі та визначені визначення, які використовуються для уникнення непорозумінь.

Юридична прецизія: Терміни в судовому контексті часто мають високий рівень прецизії, оскільки вони повинні точно визначати правові поняття. Наприклад, термін *«здійснення правосуддя»* має конкретне визначення та область застосування.

Ідентифікація юридичних станів: Терміни в судовій термінології використовуються для чіткої ідентифікації юридичних станів справи. Наприклад, термін *«обвинувачення»* однозначно вказує на особу чи сторону, яка притягується до відповідальності за правопорушення.

Особливістю кримінальної термінології є те, що вона може піддаватися змінам та модифікаціям з плином часу. Зміни в суспільстві, технології та правових практиках можуть впливати на семантику та структуру термінів.

Вивчення кримінальної термінології є ключовим аспектом підготовки фахівців у сфері права та юриспруденції. Розуміння та вміння правильно використовувати терміни допомагає підвищити якість правової роботи, уникнути непорозумінь та сприяє ефективнішому спілкуванню в судовому середовищі.

В сучасному лінгвістичному дослідженні, питання структурно-семантичних особливостей термінів стає ключовим у розумінні мовної системи та її використання в конкретних наукових, технічних чи соціальних контекстах. Терміни, що представляють собою специфічні слова чи фрази в мові, несуть важливу інформацію і становлять основу для розвитку різних наукових галузей.

Структура термінів має свої унікальні риси, які відрізняють їх від загальноживаної лексики. По-перше, терміни можуть бути складеними зі специфічних морфем чи лексичних одиниць, що визначають їхню приналежність до певної галузі знань.

По-друге, терміни часто характеризуються високим ступенем спеціалізації у вживанні. Вони можуть мати визначені контексти або використовуватися лише в рамках певних дисциплін чи професій.

Семантика термінів має на меті точно визначити поняття чи явище, що вони позначають. Вони можуть мати строгі та чіткі визначення, що виключає різні тлумачення. Крім того, багато термінів мають внутрішню структуру семантичних компонентів, які розкривають їхню глибинну сутність.

Семантичні особливості термінів часто визначаються їхнім використанням у конкретних контекстах. Одне слово може мати різні смисли в залежності від галузі знань або контексту, в якому воно використовується.

Терміни, що використовуються у різних галузях знань, володіють унікальною структурною організацією, яка відображає специфіку та точність мови в конкретній сфері. Аналіз структурних особливостей термінів є важливим напрямком мовознавчого дослідження, оскільки це дозволяє краще розуміти побудову мовленнєвих одиниць та їх роль у науковому та технічному комунікаційному середовищі.

1. Морфологічна структура:

Терміни часто складаються з кореня, що несе основне значення поняття, та додаткових морфем, таких як префікси, суфікси або афікси, що додають конкретність та точність до термінологічного виразу.

2. Синтаксична побудова:

Розташування термінів у реченні або тексті може відзначатися певними синтаксичними особливостями. Терміни можуть виступати як ядра технічних або наукових конструкцій, оточуючи себе додатковими термінами або прикметниками для деталізації поняття.

3. Терміни як мовні одиниці:

Терміни є мовними одиницями з унікальними властивостями, що відокремлюють їх від загальноживаних слів. Їхня мовна структура може включати терміни, які мають однакові частини мови, але різні значення, або терміни-омоніми, що мають однакові форми та значення.

4. Композитні терміни:

У багатьох випадках, терміни створюються шляхом об'єднання двох або більше термінів для створення нового поняття. Такі композитні терміни дозволяють точно виражати складні концепції.

5. Використання аббревіатур та скорочень:

Спеціалізовані терміни часто використовують аббревіатури та скорочення для економії простору та полегшення мовної комунікації. Однак, їхня розкодування може вимагати специфічних знань у галузі.

Словотвірні принципи термінологічних одиниць у більшості мов можна узагальнити за тими ж основними принципами, які характерні для загальноживаних слів. Т. Кияк та інші автори [19] пропонують класифікацію типів словотвору для термінів:

1. Терміни на основі кореневих слів: 1) з кореневою непохідною лексикою; 2) з кореневою запозиченою лексикою.
2. Слова, утворені словотворчими процесами: 1) терміни, утворені за допомогою суфіксації; 2) терміни, утворені за допомогою префіксації.
3. Складні терміни (самоокупність).
4. Сполучення термінів (наприклад, «обчислювальна машина»).
5. Терміни-скорочення.
6. Літерні або символічні умовні позначення.
7. Символи (знаки), такі як математичні, хімічні, астрономічні тощо.
8. Номенклатура.

Існують й інші підходи до класифікації термінів за їх будовою. Так, А. Коваленко [21] усі терміни англійської мови поділяє на: 1) прості, які складаються з одного слова; 2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс; 3) терміни-словосполучення, які

складаються з декількох компонентів.

Терміни-словосполучення можна класифікувати на три види:

1. Перший тип: Включає терміни-словосполучення, де обидва компоненти є самостійними словами, які можуть вживатися окремо і мають своє власне значення.

2. Другий тип: Охоплює терміни-словосполучення, у яких одним з компонентів є технічний термін, а інший – загальноживана лексична одиниця. Компонентами таких термінів можуть бути два іменники або іменник і прикметник. Цей метод формування термінів є більш продуктивним порівняно з першим, де обидва компоненти є самостійними термінами.

3. Третій тип: Включає терміни-словосполучення, де обидва компоненти представляють собою слова загальноживаної лексики, і тільки їх комбінація утворює термін.

Вмотивованість термінів [23] належить до числа недостатньо вивчених питань термінології. Явище вмотивованості термінів досліджується в працях багатьох учених. Також висловлюється думка, що терміни не можуть бути абсолютно мотивованими, оскільки кожне поняття має різноманітні характеристики, і назва може відображати лише одну з них, не обов'язково найважливішу.

Питання про вмотивованість термінів має практичне значення, оскільки воно визначає переваги та недоліки таких термінів у розвитку національних терміносистем і їхньому перекладі. У фаховій лексиці найчастіше використовують найменування, яке базується на аналогіях чи асоціаціях. Терміни, створені таким чином, легше запам'ятовуються, а їх асоціативні зв'язки з іншими термінами допомагають при їхньому перекладі.

Асоціативне мислення в мові є поширеним явищем, призводячи до полісемії, метафор, метонімії та інших стилістичних тропів. Однак терміни, що виникають шляхом метафоризації, швидко втрачають свою образність поза контекстом, що є об'єктивним фактором впливу на переклад таких

термінів. Образність може використовуватися в термінології для більш глибокої мотивації та підкреслення особливостей денотата чи його зв'язку з іншими поняттями.

Мотивовані слова мають внутрішню форму, що є ключовим для їхньої вмотивованості. Це властивість структури та семантики, яка сприяє розумінню взаємозв'язку між значенням слова і його звуковою формою на основі відповідності лексичних та структурних елементів.

Внутрішній формі терміна притаманна єдність морфемного складу та мотиваційного значення слова. Мотиваційне значення виражається за допомогою морфемного складу слова та є індивідуальним значенням обраного слова, розчленовуючи лексичне значення на родові та видові частини.

В залежності від ступеня вмотивованості виділяють три типи термінів: мотивовані (з лексичною та структурною вмотивованістю), напівмотивовані (з або лексичною, або структурною вмотивованістю) та немотивовані.

А. Д'яков [9] та ін. вважає, що концепція мотивації застосовується лише до складних морфемних утворень і не характерна для непохідних слів. Непохідні лексичні одиниці та морфеми можуть отримувати мотивацію лише за допомогою семантичного переносу чи звуконаслідувальних асоціацій. Більш виражена мотивація спостерігається у складних словах, оскільки на рівні слова, чи то через значення похідного слова, чи через похідне значення, це завжди є часткова мотивація.

Вмотивованість на рівні словосполучень, як правило, виявляється в повній вмотивованості цих сполучень, визначаючи їхню сутність. Застосування внутрішньої форми терміна з функціональною метою вимагає уважного врахування фактора вмотивованості, особливо в умовах відсутності еквіваленту терміна у мові та необхідності створення нового терміна.

Термінологічні конструкції, що складаються із основного терміну та його залежних (атрибутивних) компонентів, служать для уточнення значення базового терміну (наприклад, «сімейне право», «право на життя», «право

законодавчої ініціативи»). Ці конструкції мають високий потенціал для класифікації, дозволяючи виокремлювати та систематизувати поняття на основі родо-видового принципу. Наприклад, загальне поняття «право» (сукупність правових норм) виявляється у видовій характеристиці (сфери правового регулювання), такі як державне, адміністративне, цивільне, кримінальне, конституційне, трудове, сімейне, земельне, фінансове, екологічне, міжнародне і інші.

Сполучення слів є найбільш продуктивним способом сучасного термінотворення, що сприяє точності і однозначності термінології. Традиційні методи українського термінотворення включають афіксацію, безсуфіксний метод, словоскладання, змішаний метод та спеціалізацію загальноживаних слів. Зокрема, використання скорочених форм (аббревіатур) набуває популярності серед юридичних термінів.

Терміни, створені шляхом субстантивації (перетворення прикметників у іменники), а також терміни, які виражені у вигляді скорочених форм або афоризмів, демонструють тенденцію до лаконічності в термінології. Історизми, архаїзми та неологізми є також частинами юридичного словника, відображаючи еволюцію права та мови.

Юридична термінологія є сукупністю термінів, що виражають систему правових понять та служать для спілкування в юридичній галузі. Вивчення цієї термінології в юриспруденції та мовознавстві включає термінознавство та лексикографію. Система термінології визначається історичним розвитком державно-правового розвитку та мовних традицій, а рівень розвитку юридичної терміносистеми залежить від накопиченого досвіду в законодавстві, правозастосуванні та науковому вивченні правових понять.

Кожна національна мова володіє своєю унікальною термінологічною системою для вираження правових понять, яка нерозривно пов'язана зі структурою самої мови. У розвинених мовах існує багатий термінологічно-правовий апарат, що має давні генеалогічні корені і розвивався завдяки сприятливим історичним умовам та широкому функціональному обсягу. Цей

апарат відображений у різних типах юридичних словників. Під час еволюції термінологія права не лише поповнюється новими термінами, які відповідають новим юридичним реаліям, але й постійно удосконалює та розширює вже існуючий понятійний апарат і його вираження в мові. Кожен історичний період має власну систему понять і термінів, яка відображає конкретний етап розвитку державно-правових явищ і методи термінотворення. Формування термінології права в кожній мові визначалося впливом міжнародних та міжмовних зв'язків.

Формування та розвиток національної правової терміносистеми відбувалися в умовах складного історико-політичного контексту, включаючи бездержавність та обмеження. Навіть при таких умовах основне ядро термінологічної лексики розвивалося через використання внутрішніх засобів словотворення та інтеграцію іншомовних термінів, зокрема міжнародних. Це сприяло зближенню української та європейської терміносистем. Сучасна українська юридична термінологія представляє собою складну, розгалужену та динамічну систему найменувань правових явищ, понять, інститутів та категорій. Її ієрархічна структура ґрунтується на логіко-сміслових зв'язках між підсистемами та групами термінів. Термінологічний апарат постійно піддавався змінам та удосконаленням під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Кримінальна термінологія визначається своєю структурно-семантичною складністю, яка відображає важливі аспекти судового процесу. Точність, чіткість та однозначність термінів в судовому контексті є критичними для забезпечення ефективності та справедливості в правовій системі. Вивчення та розуміння цієї термінології є невід'ємною частиною підготовки фахівців у галузі права.

1.3. Юридичний дискурс та функції кримінальної термінології у сучасному судочинстві

Основною рисою науки на сучасному етапі її розвитку є міждисциплінарність, що найчастіше зумовлено багатогранністю проблем та складністю вирішення того чи іншого завдання фахівцем одного профілю. Подолання труднощів, що виникають, часто стає можливим виключно при тісній взаємодії вчених і фахівців різних галузей науки та їх спільній роботі над комплексним вирішенням проблеми. Процеси інтеграції призводять до появи на стику окремих наук нових, наприклад, математичної лінгвістики, психолінгвістики та багатьох інших.

Процес інтеграції не оминув і дві такі науки, як юриспруденція та лінгвістика. І для цього є об'єктивні причини. Фахівці, як юристи, так і лінгвісти, говорять про нерозривність мови та права.

В результаті інтеграції лінгвістичних та юридичних знань сформувалась наука «юридична лінгвістика». Об'єктом юридичної лінгвістики є взаємодія мови та закону, а предметом – юридичні аспекти мови.

Однак перед тим, як розпочати визначення особливостей мови права та юридичного перекладу, що впливає з цього, на наш погляд, слід провести аналіз юридичного документа в цілому.

Незважаючи на видиму повноту системного опису знань про юридичний документ як комунікативний інструмент обмеженої професійної сфери, на наш погляд, залишаються значущі та не в повному обсязі досліджені аспекти створення та використання документів цієї галузі діяльності. На складність дослідження юридичного документа також впливає динаміка розвитку типології документів, а також постійні зміни якісних і функціональних характеристик документів. Виділення типологічної групи «юридичний документ» та розгляд об'єктів цього класу у комунікативно-правовому відношенні передбачає аналіз даного поняття в його смисловому та функціональному аспектах.

Існує підхід, що розглядає «юридичний документ» у широкому і

вузькому розумінні.

Юридичний документ існує в рамках юридичного дискурсу, який виділяється в окремий вид, але дослідники по-різному визначають дане поняття. Для уточнення сутності юридичного дискурсу в першу чергу звертаються до сфери його функціонування та виду діяльності, яку реалізують комуніканти.

Юридичний дискурс – це специфічна форма комунікації, що використовується в області права. Він охоплює широкий спектр текстів, від законодавчих актів до судових вироків та правозахисних документів. Цей вид дискурсу є необхідним для забезпечення правової чіткості та взаєморозуміння.

Юридичний дискурс розглядають у зв'язку з областю застосування та визначає його як «текст (комунікативний продукт), що відноситься до області права, в динаміці свого породження, сприйняття та інтерпретації».

Цей термін визначають враховуючи важливі параметри, такі як сфера функціонування, тема і провідний мотив, комунікативна спрямованість, загальна комунікативна специфіка. У такому випадку юридичний дискурс слід розуміти як складне комунікативне явище, що функціонує в області права, провідним мотивом якого є зміст закону та відповідність закону тому чи іншому розглядуваному події. Юридичний дискурс спрямований на регулювання громадських відносин, для нього характерний пріоритет фактів над цінностями (як індивідуальними, так і колективними, складеними історично), прагнення до об'єктивної інформації, переважання раціонального над емоційним.

Юридичний дискурс може розумітися або в широкому розумінні як вся сукупність текстів в рамках правових систем і культур, або в вузькому розумінні, як виключно судовий дискурс

Юридичний дискурс визначається як специфічна категорія інституціонального дискурсу, в якому семіотичний простір включає різні

вербальні і невербальні знаки (разом із їхніми вербальними виразами). Це формує різноманітні типи комунікації, в яких суб'єкти і об'єкти, адресати і адресанти мовлення (чи один із цих елементів) мають відношення до сфери юриспруденції.

Деякі вчені при визначенні дефініції юридичного дискурсу намагаються встановити його сутність через виконувані ним функції. Так вони вважають, що для юридичного дискурсу характерні регулятивна, перформативна і інформативна функції.

Регулятивна функція полягає в збереженні та встановленні норм і цінностей, до яких звертаються комуніканти. Інформативна функція полягає в генерації значень, у створенні правових інформаційних потоків. Перформативна функція забезпечує виконання прийнятих норм комунікативної поведінки. Остання функція робить юридичний дискурс схожим на релігійний, оскільки він також призначений впливати на громадян, переконуючи їх дотримуватися певних правил.

На підставі вищевикладеного можна сформулювати наступне визначення юридичного дискурсу. Юридичний дискурс є особливим видом інституційного дискурсу і представляє сукупність висловлювань з питань правової дійсності, призначених для формулювання різних норм, правового закріплення, регулювання і контролю громадських відносин.

Основними параметрами юридичного дискурсу є:

1. типові учасники,
2. хронотоп,
3. цілі,
4. цінності,
5. стратегії,
6. жанри,
7. прецедентні тексти,
8. дискурсивні формули.

Проведемо аналіз кожного параметра юридичного дискурсу окремо. Виділяють три категорії учасників юридичного дискурсу: держава, фізичні особи та юридичні особи. У кожній категорії існує кілька різних ролей. Так, держава може персоніфікувати себе у вигляді таких представників, як суддя, адвокат, нотаріус, прокурор, оперативний працівник, слідчий, дізнавач, а також інші працівники правоохоронних органів та внутрішніх військ. Група юридичних осіб теж є різноманітною. Крім того, всі учасники дискурсу можуть виступати в різних ролях: позивач, свідок, відповідач, обвинувачений, засуджений, потерпілий, експерт, сторона договору і так далі. Така різноманітність учасників не є характерною для жодного іншого виду інституціонального дискурсу.

Учасники юридичного дискурсу представляють собою різні правові інстанції, які знаходяться в певній координації між собою і є частиною більш широкої інституціональної системи.

Учасники можуть здійснювати різноманітні дії. Наприклад, вони констатують, роз'яснюють, роблять висновки і осуджують, а також одночасно реалізують комплекс дій з корекції, реконструкції, виправлення дійсності відповідно до встановлених норм і конвенцій.

Наступним параметром юридичного дискурсу є хронотоп. Він завжди визначається місцем і часом складання документа. Юридична ситуація може існувати лише об'єктивно, для неї важливими є такі показники, як «тут» і «зараз», оскільки актуальним для будь-якого правового діалогу є доведення істини або доведення помилки, тимчасова і локальна прив'язка події.

Основною цінністю юридичного дискурсу дослідники називають торжество закону. Окрім головної виділяються так звані підпорядковані цінності: підтвердження правосуддя, дотримання прав, забезпечення захисту, виконання зобов'язань.

Залежно від сфери застосування юридичного дискурсу виділяють законодавчі і судові жанри. Опираючись на галузі права говорять про

існування таких жанрів, як дискурс права власності, банківського права, конституційного права і міжнародного права, цивільного процесу, криміналістики і кримінального процесу і т.д.

Враховуючи статусні характеристики учасників дискурсу, специфіку їхньої діалогічної взаємодії, а також сценарій послідовності подій, дослідник виділяє такі піджанри, як запит, заява про злочин, допит, доручення, повістка, визначення, постанова, судовий наказ і т.д.

Розгляд дискурсивних формул юридичного дискурсу пов'язаний з уточненням особливостей мови правових текстів. Як відзначають багато дослідників, мова юридичних текстів, також, як і багатьох інших професійних мов, значно відрізняється від мови загального вжитку. Для виявлення особливостей перекладу юридичного тексту необхідно, передусім, встановити і проаналізувати лінгвістичні особливості даного виду тексту.

Говорячи про лінгвістичні характеристики юридичних текстів, більшість вчених, в першу чергу, відзначають їх стилістичні особливості. У науковій літературі немає єдиної усталеної думки про те, до якого функціонального стилю належить мова права. Але все ж найбільш поширеною є позиція вчених щодо віднесення мови права до офіційно-ділового стилю.

До морфологічних особливостей юридичних текстів можна віднести частотне використання складних слів (комполітів), дієслів у формі теперішнього часу, дієприкметникових іменників, віддієприкметникових прикметників, модальних дієслів, похідних прийменників, іменників та займенників із загальнозначущою семантикою. Крім того, юридичний текст характеризується переважанням іменникових форм над дієслівними.

Синтаксичними особливостями юридичних текстів є такі:

- частотне вживання дієприкметникових зворотів;
- переважне вживання пасивних конструкцій;
- розповсюджені синтаксичні конструкції;

- переважання складних, а саме складнопідрядних речень, що характеризуються причиновими та умовними зв'язками;
- вживання розповсюджених однорідних членів;
- зникнення агента;
- еліпсоїдна конструкція.

Серед лексичних особливостей мови права виділяють наступні:

- вживання архаїзмів;
- наявність мовних штампів (канцеляризмів, кліше);
- використання професійної термінології;
- недопустиме використання багатозначної лексики, оскільки юридичний текст повинен бути зрозумілим однозначно;
- нетипове використання синонімів, тому в юридичних текстах переважає тавтологічна когезія, тобто в кожному наступному реченні повторюється одне й те ж іменник.

Всі вищезазначені властивості юридичного тексту обумовлюють лінгвістичні особливості перекладу юридичного тексту, які повинні бути враховані для створення еквівалентного перекладу.

Юридичний термін, походженням від латинського слова «terminus» (межа, кордон), представляє собою слово або словосполучення, яке визначає поняття з області правового життя суспільства та має чітке визначення (дефініцію) в юридичній літературі, такій як законодавчі акти, юридичні словники, науково-правові праці. Юридичний термін є першоелементом правового знання та виступає як знакова (мовна) модель, представлена у звуковій і літерній формах, співвідносячись з правовим поняттям.

Поняття, його внутрішній зміст, обсяг і структура є логіко-сміисловою основою для формування термінологічного значення у вигляді дефініції, що узагальнює найістотніші ознаки і взаємозв'язки правового явища. Термін може бути загальноюридичним, галузевим, міжгалузевим чи суміжним з іншими галузями діяльності, залежно від його використання та

розповсюдження.

Термін права може бути кодифікованим, якщо він має визначення в нормативно-правових актах, що робить його нормою для подальшого використання у законодавчих і підзаконних актах, діловій документації та усній правовій комунікації. У науковій літературі термін може мати декілька наукових дефініцій, відображаючи різні підходи і школи вивчення одного й того ж правового поняття.

Юридичний термін входить до загального термінологічного фонду національної мови та підлягає літературним нормам і правилам. Він характеризується системністю, точністю, однозначністю, відносною незалежністю від контексту та іншими характеристиками, що роблять його відмінним від загальноповживаних слів.

Кожен юридичний термін має свою унікальну характеристику за походженням, семантикою, системними зв'язками, граматичною структурою, способом терміноворення та функційними параметрами. Відзначаються як питомі (держава, відповідач, закон), так і запозичені (абандон, авізо, вексель, бюджет, евтаназія, омбудсмен, юриспруденція) терміни, що формують значну кількість термінологічних одиниць. Інтернаціональні терміни латинського і грецького походження, а також кальки та транслітерація, розширюють різноманітність юридичної термінології.

Інтернаціоналізми відмінно від екзотизмів вказують на поняття, пов'язані з правовим життям, звичаями, державним устроєм та іншими аспектами різних країн. Наприклад: альтинг (ісландський), фолькетинг (данський), кнесет (ізраїльський), кортес (іспанський), муфтій, шейх (арабський), хурал (монгольський), панчаят (індійський). З точки зору семантики, юридичний термін може бути однозначним або багатозначним. Деякі старі терміни права використовувалися для позначення кількох, зазвичай суміжних понять (наприклад, «судь» – «процес», «судова справа», «дізнання», «закон», «судовий орган», «вирок», «пеня», «покарання»). Навіть при загальній тенденції до усунення багатозначності, деякі терміни мають

кілька значень, таких як конвент (5), аболіція, конституція, право (4), вина, континуїтет, кредит, суд (3) і так далі.

Терміни в межах терміносистеми права утворюють певні системно-сміслові взаємозв'язки, такі як родо-видові (юрист – адвокат; акт – акт законодавчої влади – акт органу виконавчої влади та управління), синонімічні (правознавство – юриспруденція; кримінальний – карний; правовий – правничий – правний – юридичний), антонімічні (обвинувачення – захист; законно – незаконно; об'єктивне право – суб'єктивне право). Також існують тотожні за значенням дублети (апатриди – аполіди; позивач – позивальник – позовник). За структурою терміни можуть бути простими (слово) або складеними (словосполучення). Терміни-слова за лексико-граматичною належністю поділяються на іменники (право, суддя, усиновлення, делікт), прикметники (правовий, законний, злочинний), дієслова (апелювати, заарештовувати, ув'язнити), прислівники (беззаконно, злочинно, неумисно, умовно). Вони формують субстантивований характер терміносистеми права. Термінологічні сполучення можуть бути дво-, три-, чотири і багатокomпонентними, представляючи собою нерозривну смислову єдність, яка позначає певне правове поняття (наприклад, правове регулювання ринку цінних паперів, матеріальна відповідальність членів колективного сільськогосподарського підприємства).

Юридичні терміни – це спеціальна лексика, яка використовується у правових текстах для найточнішого вираження правових понять. Вони створюють систему, яка визначає та узгоджує значення термінів для уникнення непорозумінь та введення в оману. Це необхідно для забезпечення юридичної відповідальності та чіткості нормативних актів. Для усвідомлення знакової суті терміна варто розглядати термін як слово. Слово виступає головною одиницею термінології та є найменшою її складовою частиною. У будь-якій науковій сфері основним інструментом є поняття, яке знаходить своє вираження у слові.

У процесі мовлення слово є базовим будівельним матеріалом, схожим на матеріальну оболонку, що оточує людські думки. Існує достатньо багато визначень поняття «слово».

Слово є фундаментальною структурно-семантичною одиницею мови, мета якої полягає в іменуванні предметів, їх властивостей, явищ і відносин дійсності. Ця одиниця мови має сукупність семантичних, фонетичних і граматичних ознак, які є специфічними для кожної мови.

Незважаючи на зростаючий інтерес до питань взаємодії мови і права, юридична лінгвістика є молодого наукою, через що залишаються прогалини в дослідженні юридичного документа, яким в широкому розумінні може бути будь-який письмовий текст, обладнаний юридичним значенням, або мати службовий характер. Крім того, вивчення юридичного документа неможливе поза зв'язком з таким видом інституціонального дискурсу, як юридичний, для якого, в свою чергу, характерні особливі ознаки, що відрізняють його від інших видів і мають важливе значення для перекладу правових текстів.

Сучасне судочинство є складною та високотехнологічною системою, в якій важливу роль відіграє мовлення, особливо судова термінологія. Терміни, вживані в судових процесах та правових документах, не просто визначають поняття, але виконують важливі функції для забезпечення ефективності та справедливості в судових справах.

Однією з основних функцій кримінальної термінології є уніфікація мовлення у правовому середовищі. Вона визначає чіткі та однакові терміни для опису юридичних понять, що допомагає уникнути непорозумінь та невірних тлумачень. Стандартизація термінології сприяє консистентності у правових документах та судових вирішеннях.

Кримінальна термінологія відома своєю точністю та чіткістю. Вона дозволяє виражати ідеї та концепції так, щоб не залишалось місця для різносприйняття. Точність термінів є важливою для визначення прав та обов'язків сторін у судовому процесі та підтримання чесності правової системи.

Кримінальна термінологія є важливим інструментом для забезпечення правової відповідності. Завдяки точному та стандартизованому вживанню термінів, судова система може ефективно визначати порушення та застосовувати відповідні санкції. Це сприяє справедливому судовому процесу та зміцнює авторитет правової системи в очах громадян.

Кримінальна термінологія є основним інструментом для комунікації між учасниками судового процесу, включаючи суддів, адвокатів, обвинувачених та свідків. Використання чіткої та зрозумілої термінології забезпечує ефективний обмін інформацією, уникнення непорозумінь та збереження інтегритету правового процесу.

Терміни, вживані у судовому контексті, можуть впливати на сприйняття та перспективи учасників судового процесу. Якщо терміни використовуються з риторичним ефектом або з вибором, що може викликати емоційні реакції, це може вплинути на судові рішення.

Вивчення та розуміння кримінальної термінології є необхідним для захисту мовних прав учасників судових процесів. Вона також допомагає забезпечити принцип справедливості, оскільки точне тлумачення термінів є основою для винесення справедливих та обґрунтованих рішень.

Функції кримінальної термінології в сучасному судочинстві виявляються ключовими для ефективності та справедливості в правовій системі. Вона виступає як мовний інструмент, що об'єднує, чітко визначає та забезпечує правову відповідність, зміцнюючи основи правової системи та сприяючи розвитку правосуддя в сучасному суспільстві.

Висновки до розділу 1

Лексичний склад, структура та межі терміносистеми права є динамічними, еволюційними та взаємодіють з іншими терміносистемами, а також із загальноживаною і некодифікованою правовою лексикою. Системність юридичної термінології ґрунтується на відносинах між юридичними поняттями, але не повністю їх відтворює. Відсутність конкретної термінологічної одиниці для позначення певної правової реалії може вказувати на наявність лакуни в терміносистемі. Одночасно той самий концепт може бути переданий різними термінами, що призводить до

синонімії; один термін може мати різні значення, свідчачи про його багатозначність; один звуковий комплекс може передавати різні поняття, призводячи до омонімії. Неврівноваженість між планом вираження і планом змісту (один термін – одне поняття) є характерною особливістю терміносистеми на стадії формування, що проявляється у багатозначності, синонімії, дублетності, варіативності, омонімії та експресивно-стилістичній забарвленості. У зв'язку з тим, що юридична термінологія не представляє собою раціонально організовану, семіотично бездоганну систему, виникає проблема упорядкування термінології, особливо в законодавстві. Завдання упорядкування юридичної термінології передбачає аналіз понять, їх наукову розробку, класифікацію та точне визначення. Одним із основних напрямків нормалізації української юридичної термінології є вилучення кальок з російської мови та пропозиція власних українських термінів. У сучасному термінознавстві окремо виділяється юридична лексикографія як напрям, який має на меті повну інвентаризацію, опис та систематизацію юридичної термінології. Термінологія права, як складна система термінів усієї правової сфери, розглядається у контексті загальної теорії держави і права, але її дослідженням займаються дві споріднені наукові галузі: юридичне термінознавство і юридична термінографія.

Юридичні терміни є важливим елементом правової системи, що забезпечує точне вираження та однозначне розуміння правових норм. Їхні властивості визначають їхню роль у правовій науці та практиці, роблячи їх невід'ємною частиною правової термінології. Поглиблене розуміння понять, властивостей та видів юридичних термінів є важливим для юристів та перекладачів, що працюють у сфері права. Юридичні терміни становлять основу мовної системи правової галузі, їхня точність та однозначність вкрай важливі для забезпечення ясності і правильного розуміння правових норм і документів. Однією з важливих характеристик юридичних термінів є їхня специфічність, яка полягає в тому, що вони мають чітко визначене значення

та використовуються в юридичному контексті з урахуванням його особливостей.

Перш за все, юридичні терміни відзначаються своєю сталістю та необхідністю використання їх у визначених значеннях. Вони є ключовим елементом юридичної термінології, яка використовується для точного вираження правових понять і уникнення двозначності. Відсутність однозначності може призвести до непорозумінь і навіть спотворення змісту правового акта чи документа.

Другою важливою властивістю юридичних термінів є їхня технічність. Тобто, вони використовуються у вузькоспеціалізованому значенні і можуть бути важкими для розуміння особам, які не мають юридичної освіти або досвіду. Це робить їх важливим об'єктом вивчення для майбутніх юристів та перекладачів.

Третя важлива характеристика юридичних термінів – це стабільність їхнього значення в часі. Вони можуть залишатися незмінними протягом тривалого часу, що відображає стабільність правових понять та принципів в суспільстві.

Ще однією властивістю юридичних термінів є їх відсутність емоційної забарвленості. Вони не несуть емоційного вантажу і використовуються для максимально об'єктивного вираження правових концепцій.

У підсумку, розуміння особливостей та властивостей юридичних термінів є необхідним для кожного, хто працює в галузі права. Це сприяє як правильному використанню термінології, так і уникненню непорозумінь та неточностей при вивченні та застосуванні правових норм.

Як вже було зазначено раніше, специфіка перекладу правових документів та текстів полягає в наявності на вихідній мові вживаних термінів і виразів, які використовуються в юридичній сфері. Саме тому особливість юридичного тексту, така як терміни, вимагає більш детального аналізу.

РОЗДІЛ 2 ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ КРИМІНАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ/БРИТАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМАХ ПРАВОСУДДЯ

2.1 Огляд сучасної американської/британської кримінальної термінології

2.1.1 Спільні риси та відмінності в структурі та семантиці термінів.

Сучасна американська та британська судова термінологія, особливо в галузі кримінального права, є складною та динамічною системою термінів, які визначають ключові аспекти правового процесу та судових вирішень.

У сучасних судових системах США та Великої Британії спостерігається багато спільного в термінології, оскільки обидві країни мають схожі правові традиції. Проте, існує і різноманітність термінів, яка виникає внаслідок різниці в юридичних системах, історії та впливу змін у суспільстві.

У лінгвістиці та юриспруденції завжди було і залишається багато спільних сфер, і тенденції до зближення цих наук є зовсім очевидними. Ймовірно, не випадковим є повернення до традиційних лінгвістичних термінів, таких як закон, норма, встановлення, регламентація, які існували здавна в мовознавстві. До них додаються нові – прецедент, припущення, суб'єкт (діяльності), кодекс, акт (мовний), учасники (мовна ситуація), дискримінація (лінгвістична). Місце мови права в ряді функціональних підсистем національної (у нашому випадку, англійської) мови визначено недостатньо точно; структурно-семантична специфіка англійської юридичної терміносистеми ще не повністю розкрита, а також характер співвідношення правової термінологічної парадигми з комплексом нетермінологічних засобів вираження відповідних концепцій; навіть сам юридичний дискурс у деяких своїх аспектах вимагає подальшого теоретичного вивчення. В будь-якій

сфері професійної діяльності існує потреба в мовній підтримці; комунікативні вимоги цієї сфери задовольняються відповідною складовою національної мови. Ця складова включає в себе лексико-фразеологічний арсенал, що складається із простих та складних термінів, стійких виразів та специфічних виразів професіоналізму, а також ряд структурно-семантичних моделей на рівні словосполучень і висловлювань.

Поміж системно-мовних засобів існує ряд мовленнєвих прийомів, які забезпечують лінгвістичне обслуговування професійної галузі, визначаючи нормативно-стильові, функціонально-стильові, дискурсивні, жанрові та етикетні особливості реалізації мовленнєвої діяльності в межах визначеної тематики. У цьому відношенні юридична галузь не є винятком. Вивченню специфіки юридичної мови, співвідношення інтернаціональних і національних компонентів його лексикону, його культурно-історичних коренів, мовленнєвих умов і обставин його формування і розвитку, його власне мовних особливостей присвячений ряд праць вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зараз набирає силу така галузь лінгвістичних досліджень, як юрислінгвістика, в межах якої концентруються зусилля вчених, які займаються аналізом і комплексним описом мови права і юридичного дискурсу в соціальному, культурному і психологічному контексті, в тісному зв'язку з позамовною сферою функціонування мови права.

Юрислінгвістика має на меті визначити, які аспекти та риси природної мови активуються в просторі, які її аспекти найбільш яскраво виражені у сфері законодавства, контролю за дотриманням законів, гарантування громадянських прав і свобод, сфері судового процесу, а також в інших (неюридичних) сферах. Це повинно сприяти вирішенню не лише юридичних завдань, а й справжніх лінгвістичних проблем. Формування юридичних положень, судово-лінгвістична експертиза, тлумачення текстів цивільного та кримінального кодексів, вирішення юридичних казусів, встановлення авторських прав і т.д. – усе це є когнітивною, правовою та комунікативною

діяльністю, яка має також лінгвістичний аспект. У зв'язку з цим вона повинна служити матеріалом для мовознавчих досліджень, проведених не в останню чергу з лінгвістичних метою.

Юристів, безперечно, цікавить конкретна юридична мета (наприклад, визначення вини та її ступеня, точна формулювання та однозначне тлумачення закону і т. д.). Мова потрапляє в їхнє поле зору, оскільки, по-перше, закони та нормативні акти пишуться на природній національній мові, надається юридична оцінка дій та вчинків, виносяться постанови та вирoki. Тому юристів повинен цікавити питання: наскільки мова відповідає висуваним до неї вимогам, які аспекти мови сприяють виконанню необхідних функцій, а які – створюють перешкоди, і, отже, як використовувати перше і як нейтралізувати друге. Іншими словами, юристи повинні бути обізнані в системно-мовних і функціональних властивостях природної мови як субстрату мови юридичної, і ці знання повинні входити в лінгвоюридичну компетенцію.

По-перше, національна мова використовується для проведення дискусії між обвинуваченням і захистом, на ній повідомляють факти учасники процесу, і, зрештою, на ній відбувається усі мовленнєве спілкування цих учасників: образи, обмани та інші мовленнєві дії можуть зробити простих громадян позивачами та відповідачами. Таким чином, для юристів особливий інтерес представляє комунікативно-мовленнєвий аспект мови, а саме – прагматичний, оскільки мова є засобом впливу на психіку та поведінку інших людей, часто – шляхом маніпуляції. Тому юристи повинні мати компетентність у питанні, які властивості мови дозволяють це робити, як використовувати ці властивості та як розкривати способи мовної маніпуляції іншими людьми. Правозахисники визнають величезну роль мови як інструменту переконання, як способу впливу на суспільство в цілому та на окрему особу зокрема – переконання обвинуваченого у доцільності визнання, сугестивний вплив на суд, зокрема суд присяжних. Існує велика кількість літератури про мову судових виступів, авторами якої є філологи, логіки,

психологи і самі юристи. Дослідження, проведені в зазначених напрямках, мають сприяти вирішенню ряду питань, що лежать на перетині областей права та мови, таких як проблеми національно-мовної політики, законодавчий захист «екології» мови, питання статусу літературної мови, захист прав громадян на лінгвістичну свободу, юридичні аспекти вибору мови навчання в освітній сфері і інші.

У галузі юрислінгвістики можливі соціолінгвістичний, дискурсивний, термінологічний та інші підходи. Кожен з них освітлює певний аспект відносин між юриспруденцією та мовознавством. Так, з позицій термінологічного підходу досліджується специфіка лексичних значень юридичних термінів, особливості виконання ними номінативної функції, характер зв'язку між екстралінгвістичними реаліями відповідної предметної області, що належать до лексико-фразеологічного фонду юридичної мови.

З позицій лінгвокультурології аналізуються юридично-орієнтовані культурні концепти (такі як «закон», «справедливість», «милосердя» та ін.) во взаємодії їхніх логічних та «наївних» трактовок.

Щодо юридичної мови, вона характеризується середньою ступенем формалізації: з одного боку, в ній не використовуються математика і невербальна символіка, а з іншого – вона дуже точна і фригідна в своїй семантиці через необхідність надто ясного і однозначного опису обставин справи в категоріях закону. Во-друге, динаміка дослідницької думки і плюралізм наукових думок обумовлюють «розмиття» жорстко визначеного значення терміна, появу різнорідних трактовок і, в кінцевому підсумку, розпад терміна на кілька лексико-семантичних варіантів.

Наприклад, політологи та юристи розходяться в думках щодо змісту терміну «фашизм», що ускладнює кваліфікацію діяльності деяких політичних груп у термінах закону про кримінальну відповідальність за пропаганду фашистських ідей. Значення цього слова в певному відношенні розмите і має тенденцію до розпаду на декілька значень. Розвиток семантичної структури слова призводить до того, що новий зміст вливається в старі рами: попередня

внутрішня форма знака перестає повністю відповідати його новим значенням. Наприклад, англійський термін «default» (< французької *defaute* «обман» < *défaillir* «обманювати») тепер позначає поняття, які виходять за межі первинного значення: 'помилка у виконанні обов'язку'. Неповне співпадіння значення терміну з його внутрішньою формою та впливаюча з нього неповна мотивованість значення терміну призводять до того, що у такого «неідеального» терміну дефініційна, а іноді і ідентифікаційна функція замінюються характеристичною функцією. Внутрішня форма терміну при цьому лише вказує на характерний ознака об'єкта, не є його повною дефініцією. Наприклад, термін «*force majeure*» (< французької *force majeure* літ. 'велика сила'), що означає 'подія, що впливає на контракт і абсолютно виходить за межі контролю сторін..., яка перешкоджає виконанню постачальником угоди', у своїй внутрішній формі відображає лише характерну ознаку відповідної типової ситуації, але не визначає цю ситуацію повністю. Однією з найважливіших функцій термінів є кумулятивна. Вона полягає в тому, що в семантиці знака накопичуються наукові та технічні відомості, отримані в ході пізнання.

Термін слугує як своєрідний представник теорії, яка за ним стоїть, вказує адресату на цю теорію. І саме завдяки виконанню цієї функції стає можливою значуща компресія інформації в тексті. Обсяг, заключений в терміні інформації, особливо наочно представляється в його енциклопедичному тлумаченні, яке за своєю довжиною може в сотні разів перевищувати довжину самого терміна. Лаконічність тексту, насиченого семантично насиченими термінами, є його великим достоїнством і перевагою перед текстами, що складаються з термінів з малою семантичною насиченістю. Терміни, що мають образну основу, зберігають рудиментарну здатність виконувати образотворчу функцію: в їх внутрішній формі все ще закріплені наочні деталі позначуваного об'єкта. Наприклад, «*green paper*» ('документ, представлений урядом парламенту для розгляду'). Що стосується експресивної та емоційно-оціночної функцій, слід відзначити, що, стаючи

терміном, слово або словосполучення, яке прийшло з іншого шару лексико-фразеологічного фонду, практично повністю втрачає їх.

Термінологічні метафори та інші виразні засоби належать до числа стертих: їхня колишня експресивність більше не відчувається носіями мови. Однак це не стосується раціональної оцінюваності

Незважаючи на тенденцію до повної об'єктивності позиції дослідника, вираженої в термінах, деякі з них все ж містять раціональну оцінку об'єкта позначення. Так, терміни «crime», «murder», «blackmail» і т. д. несуть в собі негативну оцінку, тоді як терміни «good faith», «charity justice» і т. д. мають позитивну раціональну оцінку. Значна кількість термінів не відповідає вимогам стосовно стопроцентної номінативної точності, однозначності, мотиваційної прозорості, і ці відхилення від встановленого канону іноді не тільки не заважають, а, навпаки, сприяють виконанню ними відповідних функцій. Зазначений вище термінологічний канон – це не непоганий закон, а лише тенденція в галузі термінології. Англійська юридична термінологія характеризується кількома особливостями порівняно з її еквівалентами в інших національних мовах, з термінологічними системами інших спеціальних галузей знань і з лексиконом загальноживаного шару природної мови. На перетині цих трьох ліній порівняння чітко видно різноманіття розглядуваної термінологічної парадигми. Це визначається рядом факторів, які відносяться, з одного боку, до специфіки будови англійської мови (лінгвістичні фактори), а з іншого – до особливостей предметної області мови права і унікальності шляхів соціокультурного розвитку англійської нації (екстралінгвістичні фактори).

Отже, можна виявити наступну причинно-наслідкову ланцюг: давність виникнення базових англійських юридичних термінів зумовила високий рівень їх асиміляції, який виявився в редуції і спрощенні. Це пояснюється високим відсотком односкладових кореневих слів в ядрі англійської юридичної терміносистеми. Це досить зручна властивість, оскільки вона дає змогу створювати похідні терміни (складні слова та словосполучення),

мотиваційно прозорі, але не страждені надмірною довжиною та громіздкістю. Наприклад, «tax base», «tax law», «prize court», «war crime» і т. д. Українською мовою відповідні терміни часто є багатоскладовими та громіздкими [5]. У сфері англійських стійких словосполучень спостерігається тенденція до використання лаконічних безпрецедентних та безсполучникових конструкцій. Наприклад: «majority verdict» – «вердикт, визнаний дійсним лише в разі його винесення більшістю присяжних» (на відміну від «totality verdict» – «вердикт, дійсний лише в разі одноголосного рішення присяжних») і т. д.

Потреба у якнайточнішому відтворенні обставин справи у відповідності до вимог закону, дотримання моральних та ідеологічних принципів суспільства в формулюваннях законодавчих актів, адекватного тлумачення правових документів вимагає від юридичної мови максимальної точності та однозначності вираження думки. З цього погляду юридичні тексти відрізняються різним ступенем семантичної жорсткості в залежності від ступеня абстракції, конкретності висунених законодавчих положень. Бонапарт ще коментуючи свій знаменитий наполеонівський кодекс, вказував, що текст конституції (основного закону) країни повинен бути сформульований коротко і туманно; в будь-якому випадку він повинен бути абстрактним, здатним «покрити» собою численні та постійно модифіковані часткові закони. Правові норми, що входять до Громадянського та Кримінального кодексів, повинні бути сформульовані точніше та конкретніше, оскільки саме на них орієнтовані судові рішення. Це особливо стосується підзаконних актів, указів і постанов законодавчих органів, а також рішень суду. У них немає місця амбівалентним формулюванням, тропам і фігурам мови та іншим розмиваючим смисл риторичним прийомам: адже від точності формулювання залежить винесення вердикта та вироку.

Не тільки тексти законів і постанов, але і протоколи судових засідань, а отже, і тексти виступів учасників судового процесу повинні містити невідомий та точний інформацію. Внутрішня форма деяких термінів, через

полісемію їх компонентів, така, що ці терміни можуть розкодовуватися двозначно. Наприклад: «criminal lawyer» – «юрист-злочинець або фахівець з кримінальних справ»; «criminal action» – «злочинна дія або кримінальна справа» (справжнє значення – підстава для порушення кримінальної справи) і т. д. Такі терміни лише частково мотиваційно-прозорі. Справжньо юридична мова – це мова відповідних документів і протокольних виступів працівників правосуддя.

Протокольна мова юристів багата термінологічними виразами, які часто стають обставинами їхньої діяльності. Це є необхідним з ряду причин. По-перше, це впливає з потреби у відповідності обставин конкретного судового провадження вимогам закону. Суспільна, психологічна, культурна реальність дуже різноманітна, і у багатьох випадках не завжди легко вписати окремі події в певну судову формулювання. Це призводить до так званих юридичних ситуацій, які, у разі невизначеності або амбівалентності тексту закону (указу тощо), спричиняють прийняття судових рішень на підставі проінтерпретованого принципу, вираженого в приказці: «Закон, як дзеркало: куди повернеш, туди й вийде». Такий стан речей неприпустимий; для уникнення подібних ситуацій формулювання повинні бути точними та однозначними. Однак, з іншого боку, вони повинні бути достатньо абстрактними, щоб охопити велику кількість випадків, які відрізняються наявністю структурного інваріанту. Формулювання повинно чітко визначати коло ситуацій, що підпадають під нього, і відображати комплекс їх релевантних інтегральних ознак. По-друге, строгість і точність форм висловлення думки у юридичному дискурсі необхідна для прийняття адекватних судових рішень. Помилкове використання одного формулювання замість іншого (схожого) може призвести до невірної кваліфікації інкримінованого діяння і, відповідно, видачі несправедливого вироку. Так, слід пам'ятати, що формулювання «Підсудний доведений скоїти інкриміновану дію» ще не є підставою для видачі вироку.

Справа в тому, що обвинувачений, скоюючи певну дію, може все ж

бути невинуватим в ній (якщо, наприклад, він діяв у межах необхідної оборони). Для винесення судового рішення потрібне інше формулювання: «Підсудний доведений винним у скоєнні інкримінованої дії», яке підкреслює, що обвинувачений діяв незаконно. По-третє, обсяг рутинних формулювань стандартних одиниць змісту прискорює і полегшує розуміння висловленої думки і тим самим дозволяє знизити часові витрати. По-четверте, використання обов'язкових формулювань перетворює текст у юридичний документ і робить його валідним у очах закону. Такі фактори обумовлюють переважне застосування спеціальних засобів вираження думки в юридичному дискурсі. Працівники правоохоронних органів і правосуддя, а також ті громадяни, права яких захищає закон, і ті, які порушують цей закон, перебувають в одному комунікативному полі. У зв'язку з цим вони, спілкуючись один з одним, у багатьох випадках користуються одними й тими ж мовними засобами: юридичними термінами і жаргонними виразами (не лише професійними, але і корпоративними), а також побутовими висловами мови, які стосуються вказаного поля. Це стосується навіть сленгу і арго (кримінального жаргону), елементи якого іноді зустрічаються в неформальній мові працівників поліції, слідчих органів, прокуратури і суду.

Арготичні вирази у деяких відносинах схожі на професійні жаргонізми, але при цьому відрізняються в першу чергу позицією мовця: вони «подають» ситуацію з позиції порушника, а не сторожа закону (виражають негативну оцінку всього, що пов'язане з законом, не містять морального осуду правопорушень), хоча часто вони звучать насмішливо щодо не лише правосуддя, а й самого кримінального середовища. Використовуючи їх, правоохоронці виступають з чужої позиції, що надає сленгізмам і арготичним виразам додаткової експресії. (Порівняйте з англійською sleuth «детектив») Крім того, арготичні вирази, на відміну від професіоналізмів, виконують конспіративну функцію; однак багато з них стали більш або менш загальновідомими, і в мову юристів вкрапляються, як правило, саме такі арготичні вирази.

Наведемо кілька прикладів сленгових виразів загального та специфічного характеру, які в аналізованому матеріалі вживають юристи та співробітники поліції та прокуратури. *Beak* – суддя; *cooler* – тюремна камера (пор. рос. застаріле «сісти в холодну») або тюрма; *to do time* – відбувати тюремне ув'язнення (пор. рос. мотати строк); *to do in* – вбити (пор. рос. урізати); пор. також *to bump off* (замочити). Особливого згадування вартують варваризми. Вони відрізняються від запозичених слів тим, що вони зовсім чи майже не асимілюються мовою, яка їх позичає, і зберігають іншомовну форму. За спостереженнями, у англійській юридичній мові це передусім слова і вирази з латинської та французької мов. Такі слова і вирази можна поділити на два види: 1) Власне юридичні терміни. Їх зазвичай вживають як повноправні синоніми англословних термінів. Наприклад: *Corpus delicti* (лат.) – склад злочину; *status quo* (лат.) – стан справ; *corpus juris* (лат.) – система законів; *crimen falsi* (лат.) – шахрайство; *habeas corpus* (лат.) – перевірка конституційності обвинувачення; *force majeure* (франц.) – непереборна сила, неконтрольовані обставини; *à bon droit* (франц.) – на законній підставі; *compte rendu* (франц.) – повне викладення кримінальної справи (і т.п.). 2) Службові вирази. Вони регулярно використовуються в юридичному дискурсі, хоча не лише в ньому, і з граматичної точки зору представляють собою обставини, що додають, пояснюють і уточнюють висловлену думку. До їх числа відносяться: *sub nomine* (лат.) – під іменем; *inter se* (лат.) – між собою; *sub rosa* (лат.) – таємно, конфіденційно; *in toto* (лат.) – цілком; *bona fide* (лат.) – щирістю (а *bona fide confession* – щирістю признання); *comme ça* (франц.) – так, таким чином; *par excellence* (франц.) – переважно; *carte du raus* (франц.) – стан справ (і т.п.). Мета використання барбаризмів у юридичній мові взагалі така ж, як і у випадку інших (зазначених вище) видів вкраплень: забезпечити смислову насиченість висловлення при його порівняльній короткості та адекватно змодельовати описувану ситуацію за допомогою внутрішньої форми мови. У деяких випадках цю мету

ефективніше досягається за допомогою вживання іноземного виразу, оскільки він виявляється більш успішним у моделюванні дійсності, ніж вираз рідної мови. Крім того, юридичні варваризми міжнародні і тому сприяють міжнародному спілкуванню з питань права. До певної міри вони виконують функцію міжнародної юридичної мови. Говорячи загалом, можна зробити висновок, що вкраплення в юридичний дискурс елементів, які не входять безпосередньо в термінологічну систему, є необхідним і корисним у тих випадках, коли це ні в якому разі не заважає досягненню його комунікативних цілей. Розрізнення між мовою (засобом) і мовленням (способом) мислення та спілкування визначається рядом концептуальних опозицій.

Тексти подібного характеру складаються законодавцями, дипломованими фахівцями з юриспруденції та іншими. При цьому вони прагнуть до максимальної безособистості і самовідмови. У англійській мові стиль такого роду документів нахилиється до використання безособових конструкцій, модальних дієслів обов'язку, дієприкметників (загалом номінативних висловлювань), одно- і багатослівних термінів, різкого обмеження (іноді до нуля) використання емоційно-оцінювальних засобів вираження думки, абстракції та книжності. Нижче подається зразок такого стилю мови: «Сполучені Штати зобов'язуються гарантувати кожній державі цього Союзу республіканську форму уряду. Цей розділ Конституції визнано таким, що передбачає захист Сполученими Штатами кожної з держав від вторгнення; і за заявою законодавчого органу або виконавчого (коли законодавчий орган не може бути зібраний) – від внутрішньої насильницької діяльності».

Судовий розгляд часто відбувається в умовах дефіциту інформації про обставини справи та високого рівня інформаційної неозначеності (ентропії). В цих умовах прийняти адекватне та справедливе рішення непросто. Якщо в прокурора або адвоката недостатньо фактичних даних, які слугують оптимальним засобом надання обвинуваченню (або захисту) необхідної

вірогідності, вони вдаються до логічної казуїстики і/або сугестивної красномовності, які є поширеними елементами цього жанру юридичного дискурсу. Казуїстика – це система доказів, що ґрунтується на прихованому порушенні законів логіки, використанні так званих паралогізмів («дефектних» силогізмів). Це здійснюється за допомогою таких систем природної мови, як синонімія, полісемія, паронімія, семантична розмитість, прирощення значення, коннотативність, ідіоматичність, діахронічна і контекстуальна варіативність значень знаків.

Наприклад, незаконна дія часом «оселяється» в очах аудиторії шляхом підбору тематично близького найменування, позбавленого негативних коннотацій. Так, замість слова «bribe» (хабар) використовуються найменування «*present*», «*gift*», «*souvenir*», «*financial aid*» і т.д.; замість «*swindling*» (шахрайство) чи «*machinations*» (маніпуляції) – нейтральні назви *money* «*monetary operations*» і т.п. Таким чином, відсутні семи «незаконність» і «аморальність». В інших випадках одне й те ж слово використовується в різних контекстах з різними відтінками значення та різними коннотаціями, непомітно для аудиторії. Наприклад, найменування «*black person*» (чорношкірий), нейтральне, вживається поруч з негативно забарвленими словосполученнями «*black designs*», «*schemes*» (чорні замисли), «*black deeds*» (чорні справи) і т.д., і цей колір передається на словосполучення «*black person*», що може спричинити негативне ставлення до обвинуваченого та вплинути на винесення вердикту.

- *Indictment* (Обвинувачення): Цей термін використовується для позначення офіційного звинувачення особи у вчиненні злочину, яке подається суду.
- *Plea Bargain* (Угода про визнання вини): Цей термін описує ситуацію, коли винуватець угоджується з обвинуваченням та погоджується на певне покарання, уникнувши судового процесу.

- *Probation (Випробування)*: Цей термін вказує на форму покарання, коли засуджений може уникнути в'язниці та залишитися на волі за умови дотримання певних умов.
- *Arraignment (Оголошення обвинувачення)*: Етап судового процесу, на якому обвинуваченому пред'являють звинувачення, і він подає свою позицію.
- *Bench Trial (Судовий розгляд без присяжних)*: Термін використовується для опису випадку, коли справу слухає лише суддя, а не присяжні.
- *Parole (Умовно-дотрокове звільнення)*: Система, за якою засуджений може бути випущений з в'язниці під умовою дотримання певних умов.
- *Community Service (Громадські роботи)*: Термін, що вказує на вид покарання, коли засуджений виконує корисну громадську роботу.
- *Immunity (Імунітет)*: Термін використовується для позначення застосування правового захисту, який звільняє особу від кримінального переслідування за взяття на себе певної відповідальності.
- *Witness Protection Program (Програма захисту свідка)*: Термін, який описує програму, яка забезпечує безпеку та конфіденційність свідкам у справах кримінального характеру.

Сучасна кримінальна термінологія також піддана впливу технологічних та суспільних змін. Терміни, пов'язані із кіберзлочинами та кібербезпекою, стають все більше актуальними. Також можна відзначити появу нових термінів у зв'язку з розвитком міжнародного судочинства та боротьбою з тероризмом.

Крім того, терміни можуть складатися з декількох компонентів. Їх виділяють в окрему групу термінів-словосполучень. Згідно з цією класифікацією існує три типи термінів-словосполучень:

1. Для термінів-словосполучень першого типу характерне те, що обидва компонента внесені в словник спеціальної лексики. Також обидва компонента можуть виступати самостійними термінами та вживатися поза

даного словосполучення, зберігаючи своє специфічне значення. При цьому утворений з цих компонентів термін вже матиме нове значення.

Good Faith: In contract law, the term «good faith» is crucial. Both components, «good» and «faith,» are terms from specialized legal lexicon. «Good faith» refers to an honest intention to deal fairly with others, and it is a fundamental principle in contract law.

Probable Cause: In criminal law, «probable cause» is a term consisting of two components from legal vocabulary. It refers to the reasonable belief that a person has committed or is about to commit a crime. Law enforcement must have probable cause to make an arrest or obtain a search warrant.

2. У рамках другого типу виділяють три види термінів-словосполучень:

– ті, в яких лише один компонент є технічним терміном, а другий може бути віднесений до слів загальноживаної лексики;

Probable Cause: The term «probable cause» is commonly used in legal contexts, especially in criminal law. It refers to the reasonable belief that a person has committed or is committing a crime, which justifies certain actions by law enforcement.

Habeas Corpus: «Habeas corpus» is a Latin term often used in the legal system. It is a legal action that protects an individual's freedom from unlawful detention or imprisonment. The writ of habeas corpus is a fundamental right in many legal systems.

– ті, в яких перший компонент (ім'я прикметник) має для конкретної наукової області специфічне, визначене значення;

Admissible Evidence: In court, the term «admissible evidence» is crucial. It refers to evidence that is allowed or acceptable during legal proceedings. The admissibility of evidence depends on various legal criteria.

Voidable Contract: A «voidable contract» is a specific term in contract law. It describes an agreement that is valid but may be voided by one of the parties due to factors such as misrepresentation or undue influence.

– ті, в яких другий компонент зазвичай вживається в основному значенні, але в поєднанні з першим виступає як термін, який має самостійне значення в певній сфері науки.

Due Process: «Due process» is a legal concept that ensures fair treatment under the law. While «due» generally means what is owed or deserved, in the legal context, it refers to procedures that must be followed to protect individual rights.

Prima Facie: The term «prima facie» is used to describe evidence that, on its face, is sufficient to establish a fact or a case unless proven otherwise. It is often used in the context of presenting a basic or initial case.

3. Третій тип включає в себе терміни-словосполучення, обидва компоненти яких є словами загальноновживаної лексики, і лише комбінація цих слів стає терміном.

Reasonable Doubt: In legal proceedings, the term «reasonable doubt» is crucial. It refers to the level of certainty a juror must have to find a defendant guilty. It emphasizes that the evidence must be so convincing that there is no reasonable doubt in the guilt of the accused.

Force Majeure: «Force majeure» is a term used in contracts. It refers to unforeseeable circumstances that prevent someone from fulfilling a contract. These circumstances are beyond the control of the parties involved and often include natural disasters or unforeseen emergencies.

Як вже стало зрозуміло з вищесказаного, в лінгвістичному аспекті поняття «термін» саме по собі унікальне. Б. Н. Головін вважає, що термінологічна лексика стоїть на порядок вище загальноновживаної. Знакова природа терміна, або його так звана семіотична сутність, повністю не збігається зі звичайним словом загальнолітературної мови. Ця знакова природа представляє собою набагато більш складну доміную. До цього часу в лінгвістичній науці відсутнє єдино розуміння слова «термін». Відповідно, залишається констатувати, що проблема специфіки терміна в усій її складності і обсязі не вирішена.

У зв'язку з цим багато вчених-лінгвістів займають дуже неоднозначну позицію при визначенні поняття «термін». Термін є словом або лексикалізованим словосполученням, яке вимагає побудови дефініції для того, щоб встановити своє значення в відповідній поняттєвій системі.

Лінгвістична природа терміна виявляється в ряді йому притаманних особливостей:

- термін є невід'ємною лексичною одиницею, яка входить в склад будь-якої літературної мови;
 - терміни високо інформаційно насичені, оскільки додають представленому поняттю найбільш повне, точне і економне визначення;
 - терміни систематичні;
 - терміни мають номінативний характер, тобто властиве фрагментарне закріплення в собі особливо цінної інформації;
 - як правило, терміни є однозначними в межах визначеного термінологічного контексту;
 - терміни стилістично нейтральні, їм не властива експресивність.
- Термін являє собою один знак, причому неважливо, чи виражено його словом, чи словосполученням, і цьому знаку, в свою чергу, відповідає одне поняття. Термін, якому притаманна складна внутрішня семантична структура, – це недільна, самостійна одиниця найменування. Термін традиційно характеризується як звичайне слово, але тільки в особливій функції. Це стається на тому підґрунті, що будь-яке слово можна вжити в функції терміна. Проте зворотна ситуація, коли будь-який термін може стати словом, не є абсолютною, оскільки не будь-який термін виражається вербальними або лише вербальними засобами.

В термінах заключено головна специфіка лексики наукової мови, оскільки вони є найінформативнішою її частиною. Завдяки термінам лексична складова мови науки відрізняється від лексики загальнолітературної мови принципово в кількох напрямках:

- у функціональному плані терміни мають як номінативну, так і дефінітивну функції;
- на семантичному рівні терміни називають лише спеціальні поняття, в певному відношенні зміст кожного з них унікальний;
- терміни відрізняються від загальнолітературної лексики сферою поширення;
- терміни, ґрунтуючись на загальнолітературних джерелах, засобах і способах їх створення, мають і спеціалізовані ресурси, які не застосовуються в загальнолітературній мові.

Терміни, в межах лексичної системи, можуть мати ті ж властивості, що й інші слова, їм може бути притаманна антонімія та ідіоматика. Крім того, один і той же термін може присутній у різних термінологічних сферах мови, тим самим демонструючи явище термінологічної омонімії.

Безумовно, термін повинен бути стійким, проте якщо новий правовий акт регулює іншу сферу відносин (тобто це інша галузь права), то зовсім можливо, що значення терміна буде відрізнятися від того, що було в іншому нормативно-правовому акті.

Найбільше спірне виглядає твердження про притаманний юридичним термінам ознаку однозначності. Неодноразово вчені як російські, так і зарубіжні в своїх працях займалися проблемою полісемії юридичних термінів. Багатозначність в юридичній термінології має свої специфічні особливості. Так самий термін може вживатися в різних значеннях в різних галузях права. Такий тип багатозначності він називає «галузевою внутрішньосистемною багатозначністю».

С. Балланзат-Аебі (S. Ballansat-Aebi) у своїй статті, присвяченій проблемі багатозначності юридичних термінів, виділяє два види полісемії: зовнішню і внутрішню [50].

Зовнішня полісемія виявляється в тому, що юридичний термін, крім юридичного значення, також має загальноповсюдне значення. Для

перекладача виникає складність у визначенні та відмежуванні цих термінів від повсякденної лексики, та їх перекладу еквівалентною спеціалізованою лексикою. Таким чином, в даному випадку слід звертати увагу на контекст.

Action: The term «action» in legal discourse can have external polysemy. While in general language, it might refer to any deed or activity, in a legal context, it specifically denotes a civil or criminal legal proceeding. For example, a «legal action» is a formal dispute brought to a court for resolution.

Sentence: In legal jargon, the word «sentence» demonstrates external polysemy. While commonly associated with the grammatical structure of a set of words, in a legal context, it refers to the punishment imposed on a person convicted of a crime.

Внутрішня полісемія полягає в тому, що один юридичний термін має кілька спеціальних юридичних значень. При виборі еквівалента для терміну початкової мови, окрім контексту, слід враховувати екстралінгвістичний фактор, такий як галузь права.

Bank: The term «bank» in legal discourse can have internal polysemy. It may refer to a financial institution where people deposit money, but in environmental law, it could also mean the sides of a river or stream.

Action: In legal contexts, «action» can be internally polysemous. It might denote a lawsuit or legal proceeding, but in criminal law, it could refer to a criminal act.

Незважаючи на спроби досягнути однозначності, юридичній термінології все ж властива багатозначність. Це обумовлює проблеми та труднощі при перекладі юридичного тексту, оскільки часто для перекладача, окрім розуміння контексту, необхідні спеціальні знання в області права.

Раніше було згадано ще один специфічний ознаку юридичної термінології, яка має важливе значення для перекладу. Особливість цих термінів полягає в їх національній обумовленості та обмеженості. Юридичні терміни є відображенням національної правової специфіки та національного

правового термінологічного апарату. Тому терміни різних правових систем в більшості випадків не можуть бути еквівалентними, їхні семантичні відмінності будуть більшими чи меншими.

До категорії спеціальних термінів включаються слова зі звичайного мовлення, які у сфері юриспруденції мають особливе значення та наділені специфічним юридичним змістом. Такі терміни є зрозумілими для фахівців у галузі права.

Терміни третьої категорії є виключно технічними та науковими, відображаючи область спеціалізованих знань, таких як техніка, економіка, медицина і т.д. Ці терміни повинні бути зрозумілі юристу, який є також фахівцем в інших галузях.

Друга та третя групи термінів представляють особливу складність для перекладу, оскільки для передачі термінів на іншу мову перекладачеві також потрібні спеціальні знання в юридичній сфері.

Залежно від структури можна виділити однокомпонентні, складні двокомпонентні терміни та термінологічні сполучення. Прості однокомпонентні терміни утворюються шляхом афіксації або переосмислення загальнолітературних слів (наприклад, житло, товариство, ліквідація, нікчемність, страждання). Складні двокомпонентні терміни формуються шляхом складання або переосмислення загальноновживаних складних слів (наприклад, позичальник, хабаротримач). Термінологічні сполучення – це багатоконпонентні, окремо оформлені, семантично цілі сполучення, утворені шляхом об'єднання двох, трьох чи більше елементів (наприклад, публічна оферта, завітне зізнання, умовно-дострокове звільнення).

Зважаючи на ступінь смислового розкладання багатоконпонентних термінів, виділяють чотири типи подібних сполучень: розкладні (обидві частини вживаються в значенні); умовно розкладні (одна частина – термін, а інша – нетермін); напіврозкладні (обидві частини терміни, але одна з них

застосована в значенні); нерозкладні (або обидві частини не є термінами, або одна частина – термін в значенні).

При цьому в структурі словосполучення розглядають стержневе та залежне слово. В залежності від стержневого слова виділяють:

1) іменні (субстантивні та ад'єктивні словосполучення) **Legal Action:** The term «legal action» refers to the process of taking a case to court. *Legal action was initiated against the company for breach of contract;* **Defendant's Counsel:** In court proceedings, «defendant's counsel» represents the legal team defending the accused party. *The defendant's counsel presented a compelling argument in court;* **Tort Law:** «Tort law» encompasses civil wrongs that result in harm or loss. *The plaintiff filed a case under tort law for personal injury;* **Criminal Liability:** «Criminal liability» pertains to legal responsibility for criminal offenses. *The court assessed the defendant's criminal liability in the case;* **Evidentiary Proof:** In legal contexts, «evidentiary proof» refers to evidence that supports a claim. *The lawyer presented strong evidentiary proof during the trial;* **Statutory Interpretation:** «Statutory interpretation» involves explaining and applying laws enacted by the legislature. *The judge employed statutory interpretation to clarify the ambiguous law;* **Admissible Evidence:** «Admissible evidence» is information that can be legally considered in court. *The judge ruled the document as admissible evidence.*

2) дієслівні словосполучення *To Litigate a Case:* The phrase «to litigate a case» means to bring a legal action to court for resolution. *The parties decided to litigate the case rather than pursue alternative dispute resolution;* *To Subpoena a Witness:* «To subpoena a witness» involves legally summoning an individual to testify in court. *The attorney decided to subpoena a key witness for the trial;* *To Adjudicate a Dispute:* When a court «adjudicates a dispute,» it formally resolves and judges the disagreement. *The judge took on the responsibility to adjudicate the*

complex dispute; To Allege Misconduct: When someone «alleges misconduct,» they claim that wrongful behavior has occurred. The plaintiff chose to allege professional misconduct against the defendant; To Examine Testimony: «To examine testimony» refers to the process of questioning and analyzing statements given under oath. The cross-examination aimed to thoroughly examine the witness's testimony; To Mediate a Settlement: When parties «mediate a settlement,» they use a neutral third party to facilitate a resolution. The mediator worked to mediate a fair settlement between the disputing parties; To Plead Guilty: If a defendant «pleads guilty,» they formally admit to committing the alleged offense. The accused decided to plead guilty to avoid a lengthy trial; To Enforce a Judgment: «To enforce a judgment» involves ensuring that a court's decision is carried out. The sheriff was tasked with enforcing the court's judgment against the debtor. To File an Appeal: When a party «files an appeal,» they request a higher court to review a previous decision.

The defendant chose to file an appeal after the initial verdict; To Review Legal Briefs: Lawyers «review legal briefs» to examine written arguments submitted to the court.

The judge took time to carefully review the extensive legal briefs presented by both sides.

Отже, різні дослідники підходять по-різному до питань систематизації та класифікації термінів, в тому числі в межах юридичної терміносфери. Крім того, юридичні терміни мають особливі властивості, які відрізняють їх від термінів інших галузей.

Кримінальна термінологія в сучасних американській та британській системах є важливим елементом правової системи. Вона відображає розвиток правових концепцій, визначає процеси судочинства та сприяє зрозумінню та використанню правових норм. Огляд сучасної кримінальної термінології допомагає зрозуміти комплексність правової системи та важливість мовних аспектів у сфері правосуддя.

2.1.2. Особливості функціонального використання термінів у судових текстах

Судові тексти є особливою формою мовлення, яка вимагає точності та чіткості в використанні термінології. Функціональне використання термінів у судових текстах має свої особливості, що впливають на розуміння та інтерпретацію правової інформації. Давайте розглянемо деякі ключові аспекти цієї теми.

У судових текстах точне визначення термінів є вирішальним для уникнення невірної тлумачення. Наприклад, термін «reasonable doubt» вказує на сумніви, які мають бути розумними та основаними. Точне визначення цього терміну є критичним для правильного розуміння стандартів доказування.

Судові визначення відіграють важливу роль у правовій системі, забезпечуючи точність та чіткість в поняттях, що визначають правові терміни. Ця точність визначень є критичною для виключення невірної тлумачення та забезпечення ясності в юридичних документах та рішеннях. Давайте розглянемо, як точність та чіткість визначень впливають на судовий процес.

У судових документах визначення стандартів доказування є важливим елементом. Наприклад, визначення терміну «beyond a reasonable doubt» (за високим ступенем ймовірності) повинно бути таким, щоб юристи та учасники судового процесу розуміли його точне значення, щоб не виникало непорозумінь при прийнятті рішень.

Стандарт доказу – це рівень впевненості, на якому суд визначає, чи встановлено обвинувачення або залишається невизначеним.

У судових визначеннях важливо чітко розглядати правові поняття та їхні складові частини. Наприклад, якщо у визначенні терміну «negligence» (недбалість) враховано всі необхідні елементи, це допомагає уникнути невизначеності та неоднозначності.

Недбалість – відсутність тієї обережності, яку можна розумно

очікувати від особи в певних обставинах.

Уникнення двозначності важливо для уникнення непорозумінь. Визначення термінів повинно бути однозначним та без можливості розходження в тлумаченні.

Вживання «force» в термінах закону – це фізична або психологічна сила, призначена для навіювання волі іншої особи.

У контексті судових визначень важливо враховувати контекст, в якому використовуються терміни. Одне і те ж слово може мати різні відтінки значень в залежності від ситуації.

Визначення терміну «reasonable» (розумний) може змінюватися в залежності від контексту, оцінюючи дії сторін у конкретному випадку.

У судових визначеннях часто використовуються терміни із спеціалізованим значенням, що вимагає розуміння юридичних термінів.

Визначення терміну «waiver» (відмова) може відрізнитися від повсякденного використання та мати конкретний юридичний відтінок.

Точність та чіткість в судових визначеннях є необхідними для правильного розуміння та застосування юридичних понять у судовому процесі. Однозначність, ясність та урахування контексту роблять судові визначення ефективними інструментами у забезпеченні точності та правильності юридичного мовлення.

Судові тексти вимагають використання термінів у визначеному контексті, щоб уникнути двозначності та непорозумінь. Наприклад, термін «inadmissible evidence» вказує на докази, які не можуть бути взяті до уваги суду через певні порушення правил. Важливо використовувати цей термін тільки у відповідних ситуаціях для уникнення неправильного тлумачення.

В судовому мовленні важливо не лише розуміти судові терміни і їхні визначення, але і вміло використовувати їх у конкретному контексті. Контекстуальне використання судових термінів визначає їхнє точне і ефективне застосування в правових ситуаціях. Розглянемо деякі ключові аспекти використання судових термінів у контексті.

У судових рішеннях та резолюціях важливо чітко та специфічно вказувати терміни. Загальні терміни можуть призвести до непорозумінь, тому визначення повинно бути адаптоване до конкретного випадку.

У рішенні суду зазначено, що «недбалість» в даному контексті включає в себе невиконання обов'язків безпеки, які призвели до тілесних травм позивача.

При представленні доказів важливо вміло використовувати судові терміни для підтримки своїх доводів. Це включає в себе врахування того, як суд може сприймати та інтерпретувати дані терміни.

Адвокат використовує термін «exclusionary rule» для обґрунтування того, чому певний доказ повинен бути виключений із розгляду судом.

Уникайте вживання надто технічних термінів, якщо аудиторія не є юридично освіченою. Терміни слід адаптувати до того, щоб їх розуміло широке коло людей.

Суддя у своєму рішенні використовує «право на обігрів» замість більш складного юридичного терміну «housing right.»

Використання термінів у контексті також включає посилання на попередні судові рішення та прецеденти. Вказання на аналогічні випадки може допомогти утвердити певний термін в контексті нового судового рішення.

Адвокат вказує на схожі вирішені справи в минулому, де термін «fair use» був інтерпретований судом таким самим чином.

Точне визначення термінів у контексті має уникати плутанини та допомагати уникнути неправильного тлумачення.

Адвокат ретельно визначає термін «custody» у контексті поділу опіки над дитиною, щоб уникнути непорозумінь сторін.

Використання судових термінів у контексті вимагає розуміння суті та визначення термінів, а також їхнє адаптоване використання для підтримки доводів у конкретних ситуаціях. Це є ключовим елементом ефективного юридичного мовлення та досягнення точності у судових процесах.

У судовому контексті часто використовуються терміни з модальним значенням, які вказують на можливість, обов'язок чи дозвіл. Наприклад, «shall» вказує на обов'язок чи наказ, тоді як «may» вказує на можливість. Правильне розуміння цих термінів допомагає учасникам судового процесу розуміти юридичні зобов'язання та права.

У судовому мовленні використання термінів з модальним значенням є невід'ємною частиною формулювання правових положень та вирішення правових питань. Модальні терміни вказують на можливість, обов'язок чи дозвіл і грають ключову роль у визначенні правових відносин. Розглянемо кілька судових англомовних термінів з модальним значенням та їх вживання.

1. Shall – Обов'язок

Термін «shall» вказує на обов'язок чи наказ і часто використовується у формулюванні правових норм та статей.

The defendant shall appear in court on the specified date.

2. Must – Обов'язок

Термін «must» також вказує на обов'язок чи необхідність виконання певної дії.

All parties must comply with the court order.

3. May – Можливість

Термін «may» вказує на можливість чи дозвіл виконати певну дію.

The court may grant an extension of time for filing.

4. Should – Рекомендація

Хоча «should» не є строгою обов'язковістю, він вказує на рекомендацію чи прагнення діяти в певний спосіб.

The parties should attempt mediation before proceeding to trial.

5. Will – Майбутній Обов'язок

«Will» може вказувати на майбутній обов'язок або подію, що станеться в майбутньому.

The court will issue a decision within 30 days.

6. Can – Можливість

Термін «can» вказує на здатність чи можливість виконати певну дію.

The defendant can file a motion to dismiss.

7. Shall Not – Забороняється

«Shall not» вказує на те, що певна дія є забороненою чи забороненою.

The witness shall not disclose confidential information.

8. Need Not – Не Обов'язково

«Need not» вказує на те, що дія є необов'язковою.

The party need not respond to the request if it is burdensome.

Вживання судових термінів з модальним значенням є ключовим аспектом у формулюванні юридичних текстів та рішень. Розуміння цих термінів допомагає учасникам судового процесу точно визначити їхні обов'язки, права та можливості у контексті правових норм та стандартів.

У судових текстах важливо враховувати експресивне значення термінів, яке може вплинути на емоційний тон чи силові значення висловлення. Наприклад, термін «gross negligence» вказує на важке недбалство та може мати негативне відтінення в контексті оцінки поведінки сторін.

Судові рішення та резолюції часто містять спеціалізовану термінологію, яка має вирішальне значення для визначення правових стосунків. Наприклад, термін «remand» вказує на направлення справи на новий розгляд, що може суттєво змінити юридичні наслідки.

У судовому мовленні важливо уникати загальних термінів, які можуть бути розмиті та недостатньо конкретними для юридичних визначень. Наприклад, уникайте вживання «thing» із загальним значенням, замість цього використовуйте точніші терміни, як «property» чи «evidence.»

Функціональне використання термінів у судових текстах вимагає уважності до їхнього точного та чіткого визначення, врахування контексту, модального та експресивного значень, а також уникання загальних термінів. Ці аспекти сприяють збереженню точності та ясності юридичного мовлення,

необхідного для правильного розуміння та застосування правових норм у судових процесах.

2.2. Особливості кримінальної термінології в Україні

2.2.1. Структурно-семантичні особливості українських термінів

Внаслідок постійного виникнення нових понять та термінів, що описують позамовну реальність, концептуальна система людини постійно розвивається та зазнає модифікацій. Цей процес включає переосмислення наявних мовних можливостей, їх трансформацію та інтеграцію для подальшого використання у номінації. Зважаючи на те, що фахова термінологічна лексика складає значну частину лексичного складу будь-якої мови, лінгвісти приділяють спеціальну увагу дослідженню семантичних особливостей термінів.

Семантика термінів в мові відіграє ключову роль у точному та чіткому висловленні понять у різних галузях знань. Глибокий аналіз семантичних особливостей термінів відкриває широкі можливості для досліджень у галузі мовознавства.

У вітчизняному мовознавстві семантичні особливості термінів залишаються малодослідженими. Декілька окремих статей присвячено вивченню способів формування англомовної термінології, де дослідники вказують на визначальний характер семантики. Наприклад, праці Е.О. Куш [27].

Семантика термінів визначається їхнім значенням, яке охоплює об'єктні та концептуальні аспекти. Терміни можуть мати як однозначне, так і багатозначне значення, при цьому їхні семантичні відтінки залежать від контексту використання. Важливо розрізняти між лексичним та концептуальним значенням терміну для повного розуміння його семантичного спектру.

Застосування термінів у різних контекстах відіграє ключову роль у визначенні їхнього значення. Терміни можуть отримувати нові семантичні відтінки та конотації, залежно від областей їх використання.

Створення термінів переважно відбувається через семантичну деривацію, яка включає метонімізацію та метафоризацію (використання знака однієї предметної сфери для позначення іншої). Крім того, використовуються методи запозичення, калькування з інших мов, застосування морфологічних засобів словотворення, елементів міжнародної термінології, стандартних терміноелементів, абревіацій та креації – процесу створення абсолютно нового лінгвістичного знака.

У термінотворенні англійської та української термінології, семантичний метод був одним з перших засобів формування термінів [11, с. 33]. Цей метод передбачав перетворення загальноживаних слів на термінологічні позначення, переважно через семантичну спеціалізацію, яка розпочиналась з їх вживання у конкретних контекстах. Спеціалізація в даному контексті визначається як процес надання словам спеціального, галузевого або термінологічного значення [12, с. 19]. Слова, які були позичені з загальнолітературної мови та адаптовані для позначення специфічних понять, часто використовувалися в кількох галузях і сферах одночасно. Більшість з них були багатозначними за своєю семантичною структурою. У спеціальних галузях ці слова використовувалися для вираження одного з їхніх термінологічних значень, яке виокремлювалося в контексті [42, с. 32].

При цьому вони залишали своє зв'язок з загальною мовою, залишаючись нею частковою. Важливо відзначити, що галузеві підсистеми термінологічної лексики формуються та розвиваються в тісній взаємодії, не відокремлено одна від одної. Кожна підсистема віддзеркалює вплив іншої, сприяючи ускладненню форм взаємозв'язку, виникненню нових структур і, внаслідок цього, взаємному збагаченню підсистем. Цей процес збільшує внутрішню активність підсистем, стимулює міграцію термінологічної

лексики як в лексико-семантичній системі однієї мови, так і між терміносистемами різних мов.

При повторному використанні терміна природно виникає зміна його концептуальної структури, що призводить до багатозначності. Спочатку використовуваний семантичний метод термінотворення був особливо активним на етапі формування термінологічних систем і характеризувався стихійністю, несистемністю та відсутністю стандартизації. На початковому етапі розвитку терміносистем метафора була єдиним способом систематизації значень.

Особливість терміна як окремого виду слова передусім полягає в особливостях його семантичної структури, що включає тільки чітке пряме і номінативне значення в межах самого терміну. В спеціальному вжитку термін залишається стабільним у значенні, поки концепція, яку він позначає, не зміниться через нові відкриття і винаходи. Терміни мають всі характеристики лексичних одиниць загальної мови. Робота у лексикології часто включає в себе встановлення складу термінів для конкретних галузей науки і техніки, упорядкування стихійно сформованих термінологій, уніфікацію термінів та створення нових термінів для нових науково-технічних галузей.

З погляду функціональності, головною відмінною рисою терміна є його здатність передавати специфічні професійні концепції, і, отже, термін розглядається як вираз унікальної функції, а не лише як окреме слово чи словосполучення. Розуміння терміну як засобу вираження спеціального професійного поняття пов'язане із концепцією «поняття» як визначальної ознаки, що відрізняє терміни від загальноживаних слів. Функціональна спрямованість термінів підкреслює, що вони завжди пов'язані з поняттям. Сфера застосування термінів визначається їхньою обмеженою спеціальною галуззю знань чи виробництва. Ця область використання вказує на те, що головна характеристика термінів полягає в їхньому спеціальному професійному використанні.

Лінгвістика судового мовлення виявляється необхідною для забезпечення ясності та точності в юридичних документах, а також для ефективного спілкування в рамках правового процесу. Вивчення цієї галузі має важливе значення для розуміння та аналізу правових текстів та процесів, що відбуваються у судовій системі.

Термінологічний апарат у судовій лінгвістиці є визначальним елементом, який гарантує точність, юридичну відповідальність та чіткість комунікації в межах правового процесу. Ця галузь лінгвістики має свої особливості, які відрізняють її від інших мовних систем.

1. Специфіка термінів:

– У судовій лінгвістиці широко використовуються спеціалізовані терміни, які часто є технічними та мають визначення, що відрізняється від їхнього звичайного вживання в мовленні.

2. Системність та стандартизація:

– Термінологічний апарат кримінальної лінгвістики базується на чітко визначених термінах, стандартизованих для забезпечення однозначності інтерпретації.

– Необхідність визначень, які охоплюють всі можливі аспекти судового питання, є критичною.

3. Етимологічні витоки:

– Багато термінів мають корінь у латинській або французькій мовах, що свідчить про історичні зв'язки та вплив інших юридичних традицій на формування кримінальної лексики.

4. Інтенсивне використання аббревіатур:

– В судовій лінгвістиці часто використовують аббревіатури для економії часу та простору в правових документах та рішеннях.

5. Контекстуалізація та практика:

– Значення термінів часто визначається контекстом конкретного правового акту, рішення суду чи документа.

– Використання термінології тісно пов'язане з правовою практикою

та її розумінням у конкретному правовому середовищі.

6. Розвиток та адаптація:

– Термінологічний апарат постійно розвивається та адаптується до нових викликів кримінальної та юридичної сфер, технологічного прогресу та змін у суспільстві.

Українська судова термінологія, подібно до будь-якої іншої, має свої структурно-семантичні особливості, які визначають її унікальні характеристики та функції у правовому дискурсі. Давайте розглянемо кілька основних аспектів цих особливостей.

1. Терміноутворення:

– Структура термінів української кримінальної мови часто визначається процесами терміноутворення, що може включати поєднання кореня та суфіксів із специфічним значенням у правовому контексті.

– Наприклад, «апеляція» (корінь «апел» + суфікс «-ація») вказує на процес оскарження судового рішення.

2. Використання загальних слів з узагальненим значенням:

– У судовій термінології спостерігається використання слів, які мають загальне значення, але набувають специфічного та узагальненого відтінку у правовому контексті.

– Наприклад, термін «справедливість» вказує на вирішення справи відповідно до закону та етичних норм.

3. Множинні значення термінів:

– Багатозначність термінів у судовому мовленні є поширеним явищем, де одне слово може мати кілька відтінків значень, залежно від контексту.

– Наприклад, «відсудження» може вказувати на визнання вини чи відмову у задоволенні позову.

4. Використання фразеологізмів та зворотів:

– В судовому мовленні активно використовуються фразеологізми та звороти, що створює специфічний стиль та атмосферу.

– Наприклад, «заочний вирок» означає рішення суду у відсутності обвинуваченого чи позивача.

5. Вплив законодавства на термінологію:

– Структура та значення термінів української кримінальної термінології часто прямо пов'язані із законодавчими актами.

– Наприклад, термін «касаційний апеляційний суд» визначений у законодавстві та вказує на певний рівень кримінальної юрисдикції.

6. Культурно-мовні особливості:

– Кримінальна термінологія відображає культурно-мовні особливості, враховуючи специфіку української правової системи та традицій.

– Наприклад, «Верховний Суд» відображає структуру кримінальної системи України.

Структурно-семантичні особливості української кримінальної термінології визначаються не лише мовно-лінгвістичними факторами, але й юридичними, культурними та історичними контекстами. Розуміння цих особливостей є ключовим для якісного використання та тлумачення кримінальної термінології в українському правовому просторі.

Отже, термінологічний апарат у судовій лінгвістиці визначається особливістю та вимогами, що впливають із унікального контексту правового середовища. Його глибоке вивчення є необхідним для успішної комунікації в юридичних процесах та для забезпечення зрозуміння правових актів і прийнятих рішень.

2.2.2 Функціональне використання термінів у судовому контексті України

Термінологія, використовувана в судовому контексті України, виконує ряд важливих функцій, спрямованих на точне формулювання та зрозуміння правових понять. Розглянемо основні аспекти функціонального використання термінів у судовому мовленні України.

Однією з ключових функцій кримінальної термінології є забезпечення точності та юридичної важливості висловлювань у судових рішеннях та інших юридичних документах. Використання чітких та визначених термінів дозволяє уникнути двозначності та неправильного тлумачення правових норм.

Термін «позовна заява» має чітке визначення, що сприяє ясній інтерпретації процедур у судовому порядку.

В судових процедурах Кримінальна термінологія використовується для стандартизації та уніфікації мовлення, сприяючи уникненню непорозумінь та забезпеченню послідовності в формулюваннях рішень різних судових органів.

Термін «відповідач» використовується для позначення сторони, на яку поширюється позов у судовому процесі.

Кримінальна термінологія використовується для ідентифікації та конкретизації правових понять, що є необхідним для вирішення судових справ та розгляду юридичних аспектів.

Термін «кримінальна відповідальність» визначає поняття юридичної відповідальності за вчинення злочину.

Використання чіткої та специфічної термінології у судовому контексті допомагає забезпечити ефективний захист прав та інтересів сторін, а також забезпечує справедливість у судових рішеннях.

Термін «правочинність документів» вказує на те, що документи є юридично чинними та можуть бути використані в судовому процесі.

Використання кримінальної термінології узгоджене з міжнародними стандартами та термінологією, що сприяє взаєморозумінню у міжнародних юридичних відносинах та обміні правовою інформацією.

Термін «екстрадиція» використовується відповідно до міжнародних правових стандартів.

Застосування судових термінів української мови зорієнтоване на забезпечення чіткості, юридичної точності та специфічності мовлення у

судовому середовищі. Це визнається як ключовий елемент кримінальної практики, який складає основу для досягнення правової ясності та справедливості.

2.3 Зіставний аналіз та порівняння термінологічних систем

Кримінальна термінологія України проявляє велику різноманітність та динаміку, які значно визначаються впливом американських та британських елементів. Цей вплив, виявлений як на лексичному, так і на семантичному рівні, свідчить про зміни в юридичній культурі та наближення до міжнародних стандартів.

Вплив американської та британської кримінальної термінології є результатом процесів глобалізації та зростання міжнародних відносин. Зокрема, широке використання англійської мови в міжнародному спілкуванні сприяло запозиченню термінів, які відображають нові юридичні реалії та практики.

У процесі адаптації до міжнародних стандартів, українська Кримінальна термінологія активно використовує лексику та фразеологію з американської та британської юридичної традиції. Це стосується як загальних термінів, так і спеціалізованих висловів.

Force majeure (форс мажор): Визначає непереборне обставини або силу, яка звільняє сторони угоди від виконання своїх зобов'язань у випадках непередбачуваних подій.

Pro bono (про боно): Спрямовано на вказівку на безкоштовні послуги, які надаються без оплати адвокатським чи юридичними фахівцями для громадських організацій чи осіб з низьким рівнем доходу.

Активне використання слів та виразів з американської та британської юридичної традиції українською судовою термінологією є поширеним явищем.

– *Subpoena (субпоена)* – повістка, виклик до суду.

- *Affidavit (афідевіт)* – письмове свідоцтво або заява під присягою.
- *Injunction (ін'юнкція)* – заборонний судовий наказ.
- *Stare decisis (старе децисіс)* – принцип залишення при попередніх судових рішеннях.

- *Fiduciary (фідуціар)*: особа або організація, яка діє в інтересах іншої сторони, дотримуючись високих стандартів довіри та обачливості.

Це лише кілька прикладів, які вказують на широке використання таких термінів у судовому контексті, що свідчить про поступову адаптацію та інтеграцію української кримінальної термінології з міжнародними юридичними стандартами.

Вплив американської та британської правових систем на українське судове мовлення призводить до трансформації правових засад та принципів. Поняття, такі як «резонансний суд» чи «компромісне рішення», отримують новий відтінок, адаптуючись до особливостей інших правових систем.

Посилене використання американської та британської термінології свідчить про стрімке прагнення української юридичної системи адаптуватися до міжнародних стандартів, сприяючи міжнародній юридичній комунікації та забезпечуючи юридичну консистентність.

Незважаючи на позитивні аспекти, існують виклики та критика щодо використання американських та британських елементів у судовій термінології України. Деякі стверджують, що це може призвести до втрати української правової ідентичності та втрати традиційних понять.

Вплив американських та британських елементів на українську судову термінологію вказує на необхідність адаптації до сучасних юридичних реалій та міжнародних стандартів. Цей процес обговорюється з різних поглядів, і важливо зберегти баланс для збереження національної правової специфіки.

Українська Кримінальна термінологія неперервно розвивається, враховуючи сучасні вимоги, міжнародні стандарти та динаміку правової науки. Щодо майбутнього розвитку та вдосконалення кримінальної термінології в Україні, можна визначити кілька ключових напрямків:

- Продовження адаптації української кримінальної термінології до міжнародних стандартів та термінології, сприяючи тим самим поліпшенню міжнародної співпраці та полегшенню розуміння юридичних документів.

- Використання передових технологій та інновацій для створення електронних баз даних та онлайн-ресурсів, які включають у себе актуальну та стандартизовану судову термінологію.

- Залучення експертів у галузі лінгвістики, юриспруденції та термінології для розробки та оцінки нових термінів з метою забезпечення їх точності та відповідності правовим концепціям.

- Стеження за збереженням та розвитком української юридичної термінології, спрямованої на відтворення та удосконалення національної юридичної ідентичності.

- Підвищення ефективності системи навчання юристів та перекладачів у сфері кримінальної термінології, гарантуючи їхню компетентність та високий рівень мовної вправності.

- Залучення представників громадськості до процесу формування та вдосконалення кримінальної термінології з урахуванням різноманітних голосів та поглядів.

- Розширення міждисциплінарного підходу, інтегруючи фахівців з різних галузей, таких як лінгвістика, правознавство та технології, для повноцінного вивчення та розвитку термінології.

- Проведення регулярних оновлень та рецензій кримінальної термінології для врахування змін у законодавстві та визначення нових юридичних понять

Неперервний розвиток кримінальної термінології визначає точність, зрозумілість та ефективність юридичної системи в Україні, а також сприяє формуванню позитивного іміджу на міжнародному рівні.

Висновки до розділу 2

Виявлено значну схожість у структурі та семантиці ключових термінів української та англійської кримінальної термінології . Однак варто відзначити окремі відмінності, які виникають з історичних та культурних різниць між системами правосуддя.

Чітко виражені стилістичні відмінності між американським та британським вживанням термінів, які можуть впливати на їхнє тлумачення та розуміння в судовому контексті.

Виділено важливу роль та специфіку функціонального використання термінів у судових текстах англомовних систем правосуддя. Це включає в себе точність, чіткість та консистентність термінологічного вживання.

Проаналізовано основні структурно-семантичні особливості

української кримінальної термінології, визначено ключові терміни та їхню роль у правовому контексті.

Висвітлено особливості функціонального використання термінів в судовому контексті України, зокрема, акцентуючи увагу на їхній точності та відповідності юридичним концепціям.

Розглянуто вплив іноземних елементів на українську судову термінологію, що може бути як позитивним, сприяючи розвитку та модернізації, так і викликати певні виклики в адаптації.

Вивчення впливу іноземних елементів на українську судову термінологію відкриває цікаві аспекти, які можуть мати як позитивні, так і викликати певні труднощі в адаптації. Цей вплив здебільшого обумовлений глобалізацією, міжнародною співпрацею та обміном правовими концепціями між країнами.

Позитивний аспект полягає у тому, що іноземні елементи можуть сприяти розвитку та модернізації української кримінальної термінології. Вони можуть принести нові поняття, що відповідають сучасним викликам і стандартам. Використання іноземних термінів може полегшити взаєморозуміння міжнародних юридичних документів та сприяти покращенню міжнародної співпраці. Наприклад, введення термінів, що відповідають міжнародним стандартам, може унормувати використання термінології та покращити обмін інформацією між українськими та іноземними юридичними системами.

Однак цей процес також може викликати виклики в адаптації. Перш за все, існує необхідність враховувати культурні та історичні особливості, щоб уникнути втрати національної ідентичності в термінології. При використанні іноземних елементів важливо забезпечити їхнє вдале впровадження, щоб не порушити звичаєві вирази та традиції в судовій мові.

Крім того, може виникнути проблема неоднозначності та невизначеності в тлумаченні іноземних термінів, особливо якщо вони введені без належного контексту або якщо їхнє значення відрізняється від

національного використання. Це може спричинити непорозуміння в судових справах та затримати адаптацію нової термінології в юридичному співтоваристві.

Також слід враховувати, що впровадження іноземних елементів потребує виваженості в процесі навчання та підготовки фахівців у галузі кримінальної термінології. Забезпечення належного рівня знань та розуміння іноземних термінів серед правозахисників та перекладачів є важливим завданням.

Важливо забезпечити баланс між прийняттям нових термінів та збереженням культурної та ідентичності національної юридичної мови. Тільки такий підхід дозволить досягти сучасності та відповідності міжнародним стандартам, не втрачаючи власної унікальності.

В цілому, здійснений зіставний аналіз дозволяє зрозуміти схожі та відмінні риси та тенденції у використанні кримінальної термінології в американській/британській та українській системах правосуддя, визначити основні проблеми та визначити напрями для подальшого розвитку та удосконалення української кримінальної термінології.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота присвячена вивченню та аналізу кримінальної термінології в американській/британській та українській системах правосуддя.

В першому розділі проведено аналіз різних підходів до визначення та вивчення термінів, зокрема в судовому контексті. Встановлено ключову роль кримінальної термінології у правосудді та важливість її правильного використання.

Аналізувалися особливості структурно-семантичних характеристик термінології в судовому контексті, визначено їхню роль у передачі точного та чіткого юридичного значення. З'ясовано функціональну роль кримінальної термінології у сучасному судочинстві, включаючи забезпечення юридичного акуратності та консистентності в судових текстах.

Проведено докладний аналіз спільних рис та відмінностей в структурі та семантиці термінів американської та британської кримінальної термінології.

Докладний аналіз спільних рис та відмінностей в структурі та семантиці термінів американської та британської кримінальної термінології розкриває цікаві аспекти, відображаючи вплив історії, культури та правових традицій на формування юридичної мови в обох юрисдикціях.

Однією з ключових рис, яка об'єднує американську та британську судову термінологію, є загальне використання англійської мови як базової мови комунікації в судовому середовищі. Обидві системи спільно використовують терміни, що відображають основні правові концепції та процеси. Такі загальність ідентифікують судовий процес, ролі учасників, процедури та стандарти доказової бази. Наприклад, терміни «суддя», «позивач», «відповідач» та «доказ» використовуються і в американській, і в британській судовій системах, хоча може існувати деяка варіація в їхньому вживанні.

Однак розгляд структури та семантики вказує на ряд відмінностей, які можуть виникати через різні правові підходи та історичні контексти. Наприклад, у британській судовій термінології іноді можна виявити залишки використання архаїчних виразів, що віддзеркалюють старовинні англійські правові традиції. У той час як американська судова термінологія, під впливом юридичних реформ та сучасних законодавчих змін, може бути більш націлена на простоту та актуальність висловлення.

Ще однією важливою відмінністю є використання різних термінів для позначення одних і тих самих понять. Наприклад, в американській системі може використовуватися термін «plaintiff,» тоді як в британській відповідною назвою буде «claimant.» Це може виникнути через різні традиції та визначення ролей учасників у судовому процесі.

Крім того, важливо враховувати вплив географічних, соціокультурних та історичних факторів на виникнення та розвиток термінології. Американська судова мова може відображати вплив різних юридичних систем штатів, тоді як британська мова може віддзеркалювати вплив звичаїв та традицій, що визначають правову систему Сполученого Королівства.

Узагальнюючи, аналіз структури та семантики американської та британської кримінальної термінології розкриває як загальні елементи, так і суттєві відмінності між ними. Це свідчить про багат шаровість та багатогранність юридичної мови, яка визначається різноманітністю юридичних традицій, еволюцією судових систем та впливом суспільно-культурного контексту.

Висвітлено особливості функціонального використання термінів у судових текстах, зокрема використання їх для забезпечення ясності та правильного розуміння юридичних понять.

Проаналізовано структурно-семантичні особливості українських судових термінів та визначено їхню ключову роль у правовому дискурсі. Висвітлено особливості функціонального використання термінів у судовому контексті України, зокрема відзначено їхню роль у правозахисній та

правопримусовій сферах.

Вивчено вплив іноземних елементів на українську судову термінологію, вказано на перспективи її розвитку та вдосконалення, зокрема через активну адаптацію до міжнародних стандартів та використання сучасних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н. В. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію. Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць. №6. Київ: КНЕУ, 2005. С. 84–89.
2. Асмукович І. В. Формування та розвиток англійської авіаційної термінології. Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки : зб. наук. праць. Луцьк : ВНУ, 2011. Ч. 1, № 3. С. 94-97.
3. Асмукович І. Терміни-скорочення в англійській авіаційній терміносистемі та способи їх перекладу. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Випуск 102. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВД КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Ч. 1. С. 7-15.
4. Бибик С.П., Терещенко С.І. Текст закону як джерело кодифікації термінів на позначення об'єкта соціального та культурного права. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Філологія. Одеса, 2019. Вип. 38. Т. 3. С. 17–20.
5. Бондарчук М. Структурно-семантичні параметри російської авіаційної терміносистеми (макрополе “рух літального апарата”). (Дис... канд. філол. наук) Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ. 2000. 197 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. Бусел В. Т.] К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел] Київ; Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.

8. Вовчанська С. І. Метафоричний компонент термінів маркетингу в сучасній німецькій мові. Наукові записки [Вінницького національного аграрного університету]. Сер. : Соціально-гуманітарні науки. 2013. Вип. 2. С. 37-44. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/naukzv_2013_2_5.
9. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К.: Вид. дім «KM Academia», 2000. 218 с.
10. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти : [монографія]. Київ: KM Academia, 2000. 216 с.
11. Д'яков А.С, Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення. Київ : Академія, 2000. 218 с, с. 33
12. Дубічинський В.В., Васенко Л.А. Прикладне термінознавство : начальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2003. 145 с.
13. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
14. Жайворонок В. В. Термінологія в загальномовному словнику. Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. Київ, 1998. С. 210-212, с. 210].
15. Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики: поняття й терміни : у 4 т. Т. 2. Донецьк : ДонНУ, 2012. 388 с.
16. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства: Підручник. К.: ІВЦ „Видавництво «Політехніка»”, 2004. 128 с.
17. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово- стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
18. Квитко И. С. Термин в научном документе. Львов: Вища школа, 1976. 127 с.

- 19.Кияк Т. Р, Науменко А. М, Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
- 20.Книшенко Н.П. Багатокомпонентні терміни української дорожньо-будівельної терміносистеми. Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець». Серія «Мовознавство». Тернопіль : Мандрівець, 2014. № 111. Вип. 3. С. 62–66
- 21.Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: Навчальний посібник. 2001. 290 с.
- 22.Козловська Л.С., Терещенко С.І. Національний контент сучасних українських неймів. Наративи сучасної України у світовій політиці: зб. матеріалів Міжнародної наук.- практ. конф. (м. Київ, 18-19 травня 2023 року). К.: КНЛУ, 2023. С.152-154.
- 23.Костенко Л. М. Вмотивованість терміна // Нова філологія. № 1 (12).Запоріжжя : ЗДУ, 2002. С. 380-382
- 24.Кочан І. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові: Монографія. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 519 с, с. 33].
- 25.Кочерган М. Зіставна лексична семантика: проблеми і методи дослідження. Мовознавство. – 1996. – № 2/3. – С. 3-12., с. 10
- 26.Крижанівська А.В., Симоненко Л.О., Панько Т.І. та ін. Склад і структура термінологічної лексики української мови/за ред. А.В. Крижанівської. Київ: Наукова думка, 1984. 194 с.
- 27.Кушч Е.О. Історія розвитку, структурно-семантичні особливості та способи творення кінематографічних термінів англійської мови. Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. Випуск 690–691: Германська філологія. С. 308–313

28. Левицький А.Е. Функціональний підхід до аналізу системи номінативних одиниць сучасної англійської мови // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – Харків: Константа, 2000. № 471. С. 137-144.
29. Лисенко О. Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова». Харків. 1999. 170 с.
30. Лисиченко Л. Багатозначність у лексико-семантичній системі: структурний, семантичний, когнітивний аспекти. Харків : Видавнича група «Основа». 272 с.
31. Михайленко М. В. Закрытый текст как базис терминосистемы. Збірник. наук, праць: Нові підходи до філології у вищій школі. Запоріжжя. 1998. С. 60.
32. Панько Т., Кочан І. Мацюк Г. Українське термінознавство. Львів, 1994. 216 с.
33. Петрина О. С. Формування та функціонування англомовних та українських терміносистем банківської сфери [Текст]: дис. ... канд. філол. наук: [шифр] 10.02.17 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2016. 202 с., с. 443
34. Пілецька Н. Українська термінологія як об'єкт дослідження. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Сер. «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 175–182.
35. Рибачок С. Культурологічні аспекти терміновикористання // Мова і культура. К.: Вид. Дім Д. Бураго, 2002. Вип. 5. Т. 2, Ч. 2. С. 97-100.
36. Ріба О. М. Німецька фахова мова нафтової промисловості: структурно-семантичні та функціональні особливості: дис... канд. філол. наук: [спец.] 10.02.04 «Германські мови» / Івано-франківський національно-технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2010. 296 с.
37. Саламаха М. Я. Англомовна терміносистема охорони довкілля: структура, семантика, прагматика [Текст] : дис... канд. філол. наук:

- [шифр] 10.02.04 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2016. 317 с.
38. Саламаха М. Я. Англомовний термін сфери охорони довкілля та його базові ознаки. Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія : Філологічна. 2014. №45. С. 49-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_45_16, с. 49-51]
39. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку. Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. Київ: КНЕУ, 2001. № IV. С. 3–8. с. 3].
40. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія: Навч. посіб. Київ: УІЛМ, 2002. 76 с.
41. Скороходько Е.Ф. Термін як репрезентант комунікативної стратегії побудови наукового тексту І І Мовні та концептуальні картини світу. К.: Прайм-М, 2002. № 6 С . 204-208.
42. Соловійова Н.В. Функціонально-стилістична диференціація фахової лексики. Полтава : Бліц, 2000. 115 с.
43. Телешун К. О. Термінологічна лексика в структурі турецької фахової мови торгівлі. Мовні і концептуальні картини світу. 2015. №51. С. 544-550. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2015_51_80.
44. Терещенко С. Оновлення лексикону освітньої сфери. Культура слова. К., 2017. Вип. 86. С.156–165.
45. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
46. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії: проблеми добору та маркування Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2014. Вип. 10. С. 124-131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2014_10_18.

47. Туркевич О. В. Термінолексми методики викладання української мови як іноземної: структурно-семантичний підхід. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», 2010. № 676. С. 77–81.
48. Фурсова Л. І. Проблема функціональних особливостей терміна. Вісник Житомирського педагогічного університету. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2001. №8. С. 167-170.
49. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад. Львів: ВЛІ, 2003. 187 с.
50. Ballansat-Aebi S. Übersetzungsschwierigkeiten bei polysemen juristischen Begriffen [Електронний ресурс] // Ballansat Translation. Режим доступа: <http://www.ballansat-translation.ch/wp-content/uploads/2013/09/Die-Polysemie-juristischer-Begriffe1.pdf>.

ДОДАТКИ

Термінологічний словник кримінальної лінгвістики: американсько-британський та український варіанти

1. Суд	1. Court
2. Обвинувачення	2. Accusations
3. Захист	3. Protection
4. Правозахисні гарантії	4. Human rights guarantees
5. Кримінальне правосуддя	5. Criminal justice
6. Засідання суду	6. Session of the court
7. Вирок	7. Judgment
8. Покарання	8. Punishment
9. Докази	9. Evidence
10. Свідчення	10. Testimony
11. Підозра	11. Suspicion
12. Арешт	12. Arrest
13. Апеляція	13. Appeal
14. Касація	14. Cassation
15. Злочин	15. Crime
16. Кримінальне правопорушення	16. Criminal offence
17. Шанс на захист	17. Chance for protection
18. Юридична допомога	18. Legal assistance
19. Презумпція невинуватості	19. Presumption of innocence
20. Прокурор	20. Prosecutor
21. Обвинувачений	21. The accused
22. Адвокат	22. Advocate
23. Позивач	23. The plaintiff
24. Цивільне право	24. Civil law
25. Судовий процес	25. Trial
26. Свідок	26. Witness

27. Адвокатські витрати	27. Advocate's fees
28. Ability	28. Здатність, правоздатність
29. Конституційні права	29. Constitutional Rights
30. Свободи людини	30. Human freedoms
31. Засуджений	31. Convicted
32. Компетентність суду	32. Competence of the court
33. Оскарження рішення	33. Appeal of Decision
34. Гарантії процесуальних прав	34. Guarantees of procedural rights
35. Зловживання Правосуддям	35. Abuse of justice
36. Угода, договір, стаття договору	36. Covenant
37. Екстрадиція	37. Extradition
38. Суддя	38. Judge
39. Кримінальний закон	39. Criminal law
40. Засудження	40. Conviction
41. Обговорення справи	41. Discussion of the case
42. Скарга	42. Complaint
43. Органи досудового розслідування	43. Bodies of pre-trial investigation
44. Підпорядкування Суду	44. Subordination to the court
45. Звичаєве право	45. Customary law
46. Правова система	46. Legal system
47. Постанова суду	47. Judgment of the court
48. Особиста гарантія	48. Personal guarantee
49. Судова система	49. Judicial system
50. Наклеп	50. Defamation
51. Винуватий	51. Guilty
52. Суперечка, спір	52. Dispute
53. Розірвання шлюбу	53. Divorce
54. Прокуратура	54. Prosecutor's office
55. Винесення рішення	55. Delivery of the Decision
56. Дубль	56. Duplicate
57. Складання проєкту документа	57. Drafting
58. Перегляд Справи	58. Review of the Case
59. Позов до суду	59. Litigation
60. Судова реформа	60. Judicial reform
61. Трудове право	61. Employment law
62. Істотна умова договору	62. Essential term of the contract
63. Захист Прав Позивача	63. Protection of the Claimant's Rights
64. Заява Позивача	64. Claimant's statement
65. Шахрайство	65. Fraud
66. Свобода	66. Liberty
67. Цивільна справа	67. Civil Lawsuit
68. Колегія суддів	68. Judicial Board

69. Засади, основні положення	69. Fundamentals
70. Представник обвинувачення	70. Representative of the prosecution
71. Статут, закон	71. Statute
72. Арештований	72. Arrested
73. Недієздатність	73. Inability
74. Посередник	74. Mediator
75. Забезпечення правосуддя	75. Provision of justice
76. Цивільний суд	76. Civil court
77. Правовий акт	77. Legal attachment
78. Співробітник Офісу Генерального прокурора	78. Agent of the General Prosecutor's Office
79. Заява засудженого	79. Statement of the convict
80. Рішення суду щодо збереження обвинуваченого	80. Decision of the court on preserving the accused
81. Допит	81. Interrogation
82. Засудження без наявності доказів	82. Conviction without evidence
83. Несправедливе засудження	83. Unjust conviction
84. Діяльність обвинуваченого	84. Activities of the accused
85. Torture	85. Торттури
86. Організована Злочинність	86. Organized criminality
87. Клопотання до суду	87. Petition to the court
88. Делікт	88. Tort
89. Перевірка дій правоохоронних органів	89. Verification of Actions of Law Enforcement agencies
90. Захисник позивача	90. Plaintiff's representative
91. Передові практики правосуддя	91. Advanced practices of justice
92. Правозахисник	92. Human rights defender
93. Інкримінувати	93. To incriminate
94. Компетентність судді	94. Competence of the Judge
95. Розслідування	95. Investigation
96. Порухення процесуальних норм	96. Violation of procedural rules
97. Відсутність обвинувачення	97. Absence of accusation
98. Відсутність вини	98. Absence of guilt
99. Журі	99. Jury
100. Винагорода за боротьбу за правосуддя	100. Reward for the struggle for justice